

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4341

[Total No. of Pages : 2

[6032]-SODL-1001

F.Y. B.Com.

**111: COMPULSORY ENGLISH
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate marks.*

Q1) Attempt any **ten** out of **twelve** from the following :

[10]

- a) What does the word 'benami' mean in tax related usage?
- b) What do you think the 'road' refers to in the poem 'Up-Hill'?
- c) In which city did Indra Nooyi grow up as a child?
- d) What is the theme of the short story 'The Beggar'?
- e) Whose photographs does Sudha Murthy have on her office wall?
- f) How does the author expect us to react when we get angry or disappointed?
- g) Who is the main protagonist of wilde's short story 'The Nightingale and the Rose'?
- h) Who is the criminal in 'After Twenty Years'?
- i) What obstacles stay the wind in the poem 'A Prayer for My Daughter'?
- j) Who won Nobel Peace Prize in Economics in 2006?
- k) What is the real name of Saki?
- l) Who is the Captain in the poem 'O Captain! My Captain!'?

P.T.O.

Q2) Attempt any **five** out of **seven** from the following : **[25]**

- a) Discuss the idea of Micro credit as evident in ‘Muhammad Yunus: An Economics for Peace’.
- b) Explain the components of an email letter.
- c) Explain the central theme of the short story ‘The Nightingale and the Rose’.
- d) In your opinion, who deserves credit for Lushov turning his life around? Explain.
- e) What does one gain from being calm?
- f) Explain the term ‘Black Money’ with proper examples.
- g) Prepare a dialogue on the given situation.

Nitin is on his way to his violin class. He meets Dr. Prashant, his father’s boss, outside the music school. The two persons greet each other and exchange a few words before taking leave.

Q3) Attempt any **five** out of the **seven** from the following : **[25]**

- a) Attempt the character sketch of Silky Bob.
- b) What did Sudha Murthy write in her letter to JRD Tata?
- c) Discuss how the company’s family support system helped Nooyi to maintain a balance between her personal and professional responsibilities.
- d) Explain the central theme of the poem ‘O Captain! My Captain’.
- e) Write a note on non-verbal communication.
- f) How blog writing is an effective way of communication?
- g) Why did the plan of Suzane Eleanor fail?

Q4) Attempt any **one** out of **two** from the following : **[10]**

- a) Develop a group discussion on the use of credit and debit cards by anticipating five arguments and probable response from the participants.
- b) Explain the importance of reports and illustrate essentials of a good business report.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4455

[Total No. of Pages : 4

[6032]-SODL-1002

F.Y. B.Com.

113 : BUSINESS ECONOMICS

(2019 Pattern) (CBCS)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) a) Fill in the blanks (any five) :

[5]

- i) In 1956 Adam Smith's _____ book was published.
 - a) Wealth of Nation
 - b) Macro Economics
 - c) Das Capital
 - d) Public Finance
- ii) Indifference curve analysis was formulated by _____ in the year 1934.
 - a) Devid Recardo
 - b) Thomas Malthus
 - c) Allen and Hicks
 - d) Adam Smith
- iii) The law of variable proportions was introduced by Sir Edward West in the _____ century.
 - a) 17
 - b) 18
 - c) 19
 - d) 20
- iv) Geografically _____ is not a market type.
 - a) National Market
 - b) Local Market
 - c) Bullion Market
 - d) International Market
- v) In the imperfect competition all goods are _____.
 - a) Different
 - b) Homoginious
 - c) Incomplete
 - d) None of these
- vi) The concept of Transfer earning is introduced by _____.
 - a) David Recardo
 - b) Thomas Malthus
 - c) Adam Smith
 - d) Alfred Marshall

P.T.O.

b) Match the following : [5]

Unit - I

Unit - II

i) Relationship between demand and Supply	a) 'U' Shaped
ii) Marginal Cost	b) Homogeneous goods
iii) Long Run Cost Curve	c) Negative
iv) Perfect Competition	d) Prof-Schumpeter
v) Innovation Theory of Profit	e) For the last unit

Q2) Attempt any five : [25]

- Explain the relationship between total revenue, average revenue, marginal revenue.
- Explain the Law of equi marginal utility.
- Explain the concept of price elasticity of demand.
- Explain the internal Economics.
- State the characteristics of monopolistic competition.
- Explain the backward sloping supply curve of Labour.
- Explain equilibrium in perfect competition.

Q3) Attempt any five : [25]

- State the economic goals of a firm.
- Explain the external economies.
- State the loanable theory of fund.
- State the characteristics of Duopoly.
- Define wages and explain the meaning of wages.
- Explain the features and meaning of oligopoly.
- State the law of demand.

Q4) Attempt any one : [10]

- Define Business Economics? Explain the scope and importance of business Economics.
- Discuss the long run cost curve is shaped English 'U'.

Total No. of Questions : 4]

P-4455

[6032]-SODL-1002

F.Y. B.Com.

113 : व्यावसायीक अर्थशास्त्र
(2019 Pattern) (CBCS)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) अ) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. [5]
- i) 1956 मध्ये ऍडम स्मिथ चा ग्रंथ प्रसिद्ध झाला.
अ) राष्ट्राची संपत्ती ब) समग्र अर्थशास्त्र
क) दास कॅपीटल ड) सार्वजनिक वित्त
- ii) सन 1934 मध्ये यांनी समवृत्ती वक्र विश्लेषणाची मांडणी केली.
अ) डेविड रिकार्डो ब) थॉमस माल्थस
क) अॅलन अॅण्ड हिक्स ड) अॅडम स्मिथ
- iii) बदलत्या प्रमाणाचा सिद्धांत सर एडवर्ड वेस्ट यांनी शतकात मांडला.
अ) 17 ब) 18
क) 19 ड) 20
- iv) भौगोलीक दृष्ट्या हा बाजाराचा प्रकार नाही.
अ) राष्ट्रीय बाजार ब) स्थानीय बाजार
क) सराफ बाजार ड) आंतराष्ट्रीय बाजार
- v) अपूर्ण स्पर्धा बाजारामध्ये सर्व वस्तु असतात.
अ) भिन्न ब) एक जिनसी
क) अपूर्ण ड) यापैकी नाही
- vi) बदली उत्पन्नाची संकल्पना यांनी मांडली.
अ) डेव्हीड रिकार्डो ब) थॉमस माल्थस
क) अॅडम स्मिथ ड) अल्फ्रेड मार्शल

- ब) जोड्या जुळवा. [5]
i) मागणी आणि पुरवठ्यातील सह संबंध	अ) U अकाराचा
ii) सिमांत खर्च	ब) एक जिनसी वस्तु
iii) दिर्घकालीन खर्च वक्र	क) व्यस्त
iv) पूर्ण स्पर्धा	ड) प्रा. शुम्पीटर
v) नफ्याचा नवप्रवर्तन सिद्धांत	इ) शेवटच्या नगासाठी

- प्रश्न 2) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. [25]
- अ) एकुण प्राप्ती, सरासरी प्राप्ती व सिमांत प्राप्ती यातील संबंध स्पष्ट करा?
- ब) सम सीमांत उपयोगीतेचा नियम स्पष्ट करा.
- क) मागणिची किंमत लवचिकता संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- ड) अंतर्गत बचती विशद करा?
- इ) मक्तेदारी युक्त स्पर्धाची वैशिष्ट्ये सांगा?
- फ) श्रमाचा मागे झुकणारा वक्र स्पष्ट करा?
- य) पूर्ण स्पर्धा बाजारातील समतोल विशद करा?

- प्रश्न 3) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. [25]
- अ) व्यावसाय संस्थेची आर्थिक उद्दिष्टे सांगा.
- ब) बाह्य बचती स्पष्ट करा.
- क) व्याजाचा कर्जावु निधी सिद्धांत सांगा.
- ड) द्र्याधिकाराची वैशिष्ट्ये सांगा.
- इ) मजुरी/वेतन व्याख्या सांगुण अर्थ स्पष्ट करा.
- फ) अल्प विक्रेताधिकाराचा अर्थ सांगुण वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- य) मागणिचा नियम सांगा.

- प्रश्न 4) कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) व्यावसायिक अर्थशास्त्राची व्याख्या सांगुण व्यावसायिक अर्थशास्त्राची व्याप्ती आणि महत्व स्पष्ट करा.
- ब) दिर्घकालीन खर्च वक्र इंग्रजी 'U' आकाराचा असतो चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4342

[Total No. of Pages : 3

[6032]-SODL-1003

F.Y. B.Com.

112 : FINANCIAL ACCOUNTING

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) a) Fill in the blanks. (Any 5) [5]

- i) The dual aspect concept forms the basis of the _____ accounting method.
(double entry / single entry / formation / parallel)
- ii) Surplus arising at last stage is distributed to all partners in their _____.
(capital sharing ratio / business ratio / liability ratio / profit sharing ratio)
- iii) Income and Expenditure Account reveals _____.
(Cash / Profit / receipt / Surplus or Deficiency)
- iv) The real owner of asset is called as _____.
(Lessee / Lessor / User / Receiver)
- v) Goodwill is an _____ assets of the business.
(Intangible / Tangible / Current/Non Current)
- vi) In Case of charitable trust, Excess of Income over Expenditure is called _____.
(Profit / Surplus / Deficits / Loss)
- vii) Irrecoverable shortworkings are transferred to _____ account.
(Profit and Loss / Trading / Income Expenditure / Receipts and Payments)

P.T.O.

- b) Match the Pairs. [5]
i) Computerised Accounting	a) User of Asset
ii) Lessee	b) Fix payment to Landlord
iii) Minimum Rent	c) Accounting software
iv) Profit Motive	d) Total Profit/Number of Years
v) Average Profit	e) Business

Q2) Attempt the following questions (Any 5) [25]

- a) What are the methods of piecemeal distribution of cash?
 b) Explain the concept of Going Concern.
 c) What is Statement of Affairs?
 d) Explain the various types of accounting vouchers.
 e) The profit earned by firm in last 5 years is given below:

Year	2017	2018	2019	2020	2021
Profit Rs.	15,000	20,000	25,000	35,000	10,000

Calculate goodwill of firm based on 3 years of purchase by using average profit method.

- f) Prepare Royalty working table from the following information.

B Ltd. leased a piece of Land from A Ltd. for fifteen years from 1st January, 2022 on the following terms:

- i) B Ltd. shall pay a Minimum Rent of Rs. 60,000 for the first year with an annual increase of Rs. 2,000 per year in every subsequent year.
 ii) Royalty to be paid at Rs. 5 per ton of coal raised.
 iii) Shortworkings are to be recouped in the first three years of Royalty Agreement.
 iv) The Actual output for the first four years was as follows:

Years	2018	2019	2020	2021
Output (Tons)	8,000	10,000	14,000	16,000

- g) What are the advantages of Goods and service tax?

Q3) Attempt the following questions (any 5)

[25]

- a) Explain Royalty
- b) What are the salient features of GST?
- c) State the difference between receipt and payment A/c and Income and Expenditure A/c?
- d) What are the types of lease?
- e) J Ltd has earned profits during the last five years which are as under :

Years	2016	2017	2018	2019	2020
Profits (Rs.)	40,000	41,000	47,000	46,000	46,000

The capital Employed in the Business Rs.4,00,000 on which the reasonable rate of return of 10% is expected. Calculate the Value of Goodwill as per Capitalisation of Super Profit Method.

- f) A keeps his books by single entry system. His position on 1st January, 2022 was as follows.

Particulars of Assets and Liabilities were as follows :

Assets and Liabilities	01.04.2022
Investment	30,000
Stock	27,400
Debtors	42,000
Bills Receivables	28,000
Creditors	62,000
Bills Payable	14,000
Plant and Machinery	90,000
Furniture	7,000
Cash	24,600

- g) What are the advantage of Accounting software?

Q4) Attempt the following questions (any 1)

[10]

- a) What is the emerging trends in Accounting?
- b) What is Computerised Accounting? Explain the different types of accounting software?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4343

[6032]-SODL-1004

[Total No. of Pages : 4

F.Y.B.Com.

**114A: BUSINESS MATHEMATICS & STATISTICS
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*
- 3) *Use of logarithmic table and calculator is allowed.*
- 4) *Symbols have their usual meaning.*

Q1) Attempt any ten of the following.

[10×1=10]

- a) What is simple interest?
- b) Write the formula for EMI by reducing balance method.
- c) Explain the types of Preference shares?
- d) What is Bonus Share?
- e) What is Random Sampling?
- f) Define 'Statistics'.
- g) Define Population and Sample with example.
- h) Define 'Matrix'.
- i) What is Index Number?
- j) What is scatter diagram?
- k) Give two example of column matrix?
- l) What is optimal feasible solution?

P.T.O.

Q2) Attempt any five of the following.

[25]

- a) Find the Simple Interest on Rs.40,000 For 5 years at 12% p.a.
- b) Find the EMI on a loan of Rs.3,00,000 to be paid in 4 years at 12% p.a. on the outstanding amount at the beginning of each month.
- c) Explain any the types of Matrices?
- d) Explain the Concept of Entry Load and Exit Load in Mutual Funds.
- e) Compute the mean, median and mode of the following observations.

61,62,63,62,63,62,64,64,60,65.

- f) Following is the frequency distribution of number of students according to marks scored in a certain examination:

Marks	0-19	20-39	40-59	60-79	80-99
No.of students	8	26	24	12	5

- i) State the types of classification.
 - ii) Obtain the class boundaries of the third class.
 - iii) Class width of the fourth class.
 - iv) Class-mark of second class.
 - v) How many students getting the marks less than 79?
- g) Which of the following is better investmet? (F.V.is Rs.100)
- i) 8% at ₹80
 - ii) 15% at ₹120

Q3) Attempt any five of the following.

[25]

- a) From the following data calculate price index number for 2019 with 2009 as base by using fisher's Ideal Price Index Number Method.

Commodities	2009		2019	
	Price	Quantity	Price	Quantity
P	40	70	60	65
Q	30	80	55	80
R	50	50	75	70
S	35	40	50	65

- b) State the properties of Karl Pearson's correlation coefficient.
- c) Rank obtained by eight students in English and mathematics are given below. Compute Spearman's Rank Correlation coefficient.

Rank in English	8	5	3	1	2	6	4	7
Rank in Mathematics	7	6	2	4	5	8	1	3

- d) Evaluate the following Determinant

$$A = \begin{vmatrix} 1 & 2 & -1 \\ 2 & 3 & 1 \\ 5 & 1 & 1 \end{vmatrix}$$

- e) If $A = \begin{bmatrix} 5 & -1 \\ 3 & 2 \end{bmatrix}$ and $B = \begin{bmatrix} -3 & 1 \\ 4 & -2 \end{bmatrix}$ then Find $A+B$ and $A-B$.
- f) Explain SRSWR and SRSWOR.

g) Draw histogram for the following frequency distribution.

Marks	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60
No.of students	15	25	60	40	35	25

Q4) Attempt any one of the following.

[10]

- a) i) Write Note on ‘Construction of Index Numbers’.
- ii) Define the linear programming problems. State the key terms in L.P.P.
- b) Following are the values of import of raw material and export of finished products in suitable units, calculate Karl Pearson’s Coefficient of correlation between import of raw material and export of finished products.

Import of raw material	10	11	14	14	20	22	16	12	15	13
Export of finished products	12	14	15	16	21	26	21	15	16	14

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4344

[Total No. of Pages :3

[6032]- SODL -1005

F.Y.B.Com.

114 B : COMPUTER CONCEPTS AND APPLICATION

(2019 CBCS Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten.

[10]

- a) _____ is the primary control program for managing all other programs in a computer.
i) An Operating System	ii) An Application Program
iii) MS Office	iv) The Binary Program
- b) The _____ is a small input device used to select and display objects on a screen.
i) Pendrive	ii) Modem
iii) Light Pen	iv) Scanner
- c) _____ is the combination of a column letter and a row number.
i) Writing space	ii) Cell address
iii) Memory	iv) Formula bar
- d) The term _____ refers to the tools and methods used to perform various office activities.
i) Office automation	ii) Office work
iii) Daily work	iv) Accounting work
- e) The network _____ is a centralized distribution point for all data transmission in a network.
i) hub	ii) NIC
iii) Switch	iv) LAN

P.T.O.

- f) E-Commerce is defined as a business activity which uses _____ medium.
- i) digital
 - ii) an electronic
 - iii) analog
 - iv) transmission
- g) _____ of information is currently the largest commercial activity on the web.
- i) E-Banking
 - ii) E-Publishing
 - iii) Catalogues
 - iv) Advertising
- h) _____ is one of the major e-commerce activities.
- i) E-Publishing
 - ii) Communication
 - iii) Web imaging
 - iv) Online Shopping
- i) The virtual auction is a system followed by popular websites like _____.
- i) Amezon
 - ii) flipkart
 - iii) ebay
 - iv) Non of the above
- j) The two components of _____ design are front end and back end.
- i) transactional
 - ii) website
 - iii) database
 - iv) GUI
- k) A _____ plays a vital role in securing an online transaction.
- i) Master card
 - ii) RTGS
 - iii) Digital certificate
 - iv) Point of sale
- l) Long form of UPI is _____.
- i) Unit Pay Interchange
 - ii) Unit Play Interaction
 - iii) Unified Password Interface
 - iv) Unified Payments Interface.

Q2) Attempt any five.

[25]

- a) Explain characteristics of computers.
- b) What are the characteristics of a virus? Explain types of Viruses.
- c) Explain applications of Information Technology.
- d) Explain file system and file organization.
- e) Discuss types of computer networks with diagrams.
- f) What are the Netiquettes of e-mail?
- g) What are the functions of E-Commerce?

Q3) Attempt any Five.

[25]

- a) Explain various E-Commerce activities.
- b) Discuss all the required steps of design and develop E-Commerce website.
- c) What are the advantages and disadvantages of online marketing?
- d) Explain the goals of SCM.
- e) What are the advantages of EDI system.
- f) Discuss steps of Electronic Payment.
- g) Differentiate between E-Commerce and M-Commerce.

Q4) Attempt any one.

[10]

- a) Explain Block Diagram of Computers with diagram.
- b) Describe types of M-Commerce.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4458

[6032]-SODL-1006

[Total No. of Pages : 4

F.Y.B.Com.

**115A : ORGANIZATION SKILL DEVELOPMENT
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10×1=10]

- i) What is the definition of a modern office?
 - a) A place with computers
 - b) A place where people work
 - c) A place where traditional methods are used
 - d) A place with advanced equipment and technology
- ii) What are the principles of office location?
 - a) Random selection
 - b) Proximity to a shopping center
 - c) Accessibility and cost-effectiveness
 - d) Office size
- iii) What does "Office Layout" refer to?
 - a) The design of office furniture
 - b) The arrangement of office equipment and employees
 - c) The location of an office in a building
 - d) The layout of office documents
- iv) What is the importance of office organization?
 - a) It saves paper
 - b) It increases office expenses
 - c) It enhances efficiency and productivity
 - d) It adds to office complexity
- v) What is the main aim of Scientific Office Management?
 - a) Reducing office costs
 - b) Increasing office supplies
 - c) Enhancing office creativity
 - d) Improving office efficiency
- vi) What is the objective of office records management?
 - a) To create more paperwork
 - b) To lose important documents
 - c) To efficiently manage and check records
 - d) To increase record duplication
- vii) What are the advantages of digitalization of records?
 - a) Increased physical storage space
 - b) Improved record security
 - c) Slower access to information
 - d) Higher printing costs

P.T.O.

- viii) What is SMART in goal setting?
- Clever, Well-thought-out, Logical, Practical
 - Specific, Measurable, Achievable Realistic, Time-bound
 - Simple, Meaningful, Attractive, Relevant, Tangible
 - Strategic, Methodical, Aspirational, Relevant, Timely
- ix) What does time management in the office involve?
- Clock-watching
 - Making everyone work overtime
 - Efficiently using time for tasks
 - Ignoring deadlines
- x) What are recent trends in office communication?
- Sending more memos
 - Using carrier pigeons
 - E-mail, Video Conferencing, Tele-Conferencing, Internet, Intranet, WWW, etc.
 - Writing longer letters
- xi) _____ are issued to convey the same information to many employees of an organisation.
- Office orders
 - Office circulars
 - Office memos
 - None of these
- xii) _____ machine is used to record speech on different media.
- Duplicating
 - Dictating Machine
 - Telephone answering
 - None of the above

Q2) Attempt any five out of seven from the following : [5×5=25]

- Explain the factors affecting Office Location.
- Briefly explain the various managerial skills.
- Explain the techniques of Scientific Office Management.
- Explain the features of ideal flow of work.
- Explain the importance of Records Management.
- Elaborate on the nature of management in details.
- Write a note on -Office routine.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : [5×5=25]

- Comment on the objective of communication.
- State the types of modern office machines.
- Elaborate on the techniques of time management.
- What are the objectives of an office layout?
- What are the advantages of digitalization of office records?
- Discuss the advantages of standardization.
- Write the different types of organisations?

Q4) Attempt any one out of two from the following : [1×10=10]

- Elaborate on the different kinds of barriers that can affect communication.
- What is workflow? Explain ways to streamline work flow and barriers to work flow.

Total No. of Questions : 4]

P4458

[6032]-SODL-1006

F.Y.B.Com.

115A : ORGANIZATION SKILL DEVELOPMENT

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10×1=10]

- i) आधुनिक कार्यालयाची व्याख्या काय आहे?
 - अ) संगणक असलेली जागा
 - ब) एक अशी जागा जिथे लोक काम करतात
 - क) एक अशी जागा जिथे पारंपारिक पद्धती वापरल्या जातात
 - ड) प्रगत उपकरणे आणि तंत्रज्ञान असलेली जागा
- ii) कार्य स्थळाची तत्त्वे काय आहेत?
 - अ) यादृच्छिक निवड
 - ब) शॉपिंग सेंटरच्या जवळ
 - क) सुलभता आणि खर्च-प्रभावीता
 - ड) कार्यालयाचा आकार
- iii) “कार्यालयाची रचना” म्हणजे काय?
 - अ) ऑफिस फर्निचरचे डिझाइन
 - ब) कार्यालयीन उपकरणे व कर्मचाऱ्यांची व्यवस्था
 - क) इमारतीतील कार्यालयाचे स्थान
 - ड) कार्यालयीन कागदपत्रांची मांडणी
- iv) कार्यालय व्यवस्थापनाचे महत्त्व काय?
 - अ) यामुळे कागदाची बचत होते
 - ब) त्यामुळे कार्यालयीन खर्च वाढतो
 - क) हे कार्यक्षमता आणि उत्पादकता वाढवते
 - ड) त्यामुळे कार्यालयीन गुंतागुंत वाढते
- v) शास्त्रीय कार्यालय व्यवस्थापनाचे मुख्य उद्दिष्ट काय आहे?
 - अ) कार्यालयीन खर्चात कपात
 - ब) कार्यालयीन पुरवठ्यात वाढ
 - क) कार्यालयातील सर्जनशीलता वाढविणे
 - ड) कार्यालयाची कार्यक्षमता सुधारणे
- vi) कार्यालयीन नोंदीचे व्यवस्थापनाचा उद्देश काय आहे?
 - अ) अधिक कागदपत्रे तयार करणे
 - ब) महत्त्वाची कागदपत्रे गमावणे
 - क) कार्यक्षमतेने नोंदी व्यवस्थापित करणे आणि तपासणे
 - ड) विक्रमी डुप्लिकेशन वाढविण्यासाठी
- vii) नोंदणी डिजिटलायझेशनचे फायदे काय आहेत?
 - अ) भौतिक साठवणुकीची जागा वाढली
 - ब) सुधारित रेकॉर्ड सुरक्षा
 - क) माहितीची उपलब्धता कमी
 - ड) उच्च छपाई खर्च

- viii) ध्येय निश्चितीमध्ये स्मार्ट म्हणजे काय ?
 अ) हृशार, सुविचारी, तार्किक, व्यावहारिक
 ब) विशिष्ट, मोजण्यायोग्य, साध्य करण्यायोग्य, वास्तववादी, कालबद्ध
 क) साधे, अर्थपूर्ण, आकर्षक, प्रासंगिक, मूर्त
 ड) सामरिक, पद्धतशीर, महत्वाकांक्षी, प्रासंगिक, वेळेवर
- ix) कार्यालयामधील वेळ व्यवस्थापनामध्ये काय समाविष्ट आहे ?
 अ) घड्याळ पाहणे
 ब) सर्वांना ज्यास्तवेळ काम करायला लावणे
 क) कामांसाठी वेळेचा कार्यक्षमतेने वापर करणे
 ड) अंतिम मुदतीकडे दुर्लक्ष
- x) कार्यालयीन संदेशवहनाचे अलीकडचे प्रवाह काय आहेत ?
 अ) जास्त मेमो पाठवणे
 ब) वाहक कबुतरांचा वापर
 क) ई-मेल, व्हिडिओ कॉन्फरन्सिंग, टेलि-कॉन्फरन्सिंग, इंटरनेट, डब्ल्यू डब्ल्यू डब्ल्यू इ.
 ड) लांबलचक पत्रे लिहिणे
- xi) एखादी माहिती संस्थेच्या अनेक कर्मचार्यांपर्यंत पोचविण्यासाठी जारी केले जातात.
 अ) कार्यालयीन आदेश
 ब) कार्यालयीन परिपत्रके
 क) ऑफिसमेमो
 ड) यापैकी काहीही नाही
- xii) यंत्राचा वापर विविध माध्यमांवरील भाषण रेकॉर्ड करण्यासाठी केला जातो.
 अ) डुप्लिकेटिंग
 ब) मुद्रित यंत्र
 क) दूरध्वनी
 ड) वरीलपैकी काहीही नाही

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×5=25]

- अ) कार्यालयाच्या स्थानावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
 ब) विविध व्यवस्थापकीय कौशल्ये थोडक्यात स्पष्ट करा.
 क) शास्त्रीय कार्यालय व्यवस्थापनाची तंत्रे स्पष्ट करा.
 ड) आदर्श कार्य प्रवाहाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 इ) नोंद व्यवस्थापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 फ) व्यवस्थापनाचे स्वरूप तपशीलवार सांगा.
 य) कार्यालय नित्यक्रम यावर टीप लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×5=25]

- अ) संप्रेषणाच्या उद्देशावर टिप्पणी द्या.
 ब) आधुनिक कार्यालयातील यंत्रा (मशीन) चे प्रकार सांगा.
 क) वेळ व्यवस्थापनाची तंत्रे विस्तृत करा.
 ड) कार्यालय रचनेची उद्दिष्टे काय आहेत ?
 इ) कार्यालय नोंदीच्या डिजिटलायझेशनचे काय फायदे आहेत ?
 फ) प्रामाणिकीकरणाच्या फायद्यांची चर्चा करा.
 य) संघटनांचे भिन्न प्रकार लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[1×10=10]

- अ) संदेशवहनावर परिणाम करणाऱ्या विविध प्रकारच्या अडथळ्यांचे तपशीलवार वर्णन करा.
 ब) कार्यप्रवाह म्हणजे काय ? कार्य प्रवाह सुरळीत करण्यासाठीचे मार्ग आणि कार्यप्रवाहात येणारे अडथळे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4459

[6032]-SODL-1007

[Total No. of Pages : 4

F.Y. B.Com.

115B : BANKING & FINANCE

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten from the following.

[10]

- i) In India total - Private banks were nationalized.
 - a) 20
 - b) 14
 - c) 27
 - d) 06
- ii) Give complete full form of KYC _____.
 - a) Know your customer
 - b) Know your care
 - c) Keep your cheque
 - d) All Above
- iii) _____ this is mirror of bank operations.
 - a) Report
 - b) Plan
 - c) Balance Sheet
 - d) Regulations
- iv) A negotiable document is _____.
 - a) Non transferable
 - b) Transferable
 - c) Blank
 - d) Illegal
- v) The cheque is an order given payable to _____.
 - a) To the company
 - b) To the person
 - c) To the Bank
 - d) To the govt.
- vi) Regarding the cheque, the main purpose of drawing is to receive _____.
 - a) Profitability
 - b) Liquidity
 - c) Rights
 - d) Safety
- vii) _____ the card can be used for transactions when there is no balance in the bank account.
 - a) A.T.M. Card
 - b) Smart Card
 - c) Credit Card
 - d) Aadhar Card
- viii) As an alternative to net banking _____ spread rapidly.
 - a) Tele Banking
 - b) E-Banking
 - c) Core Banking
 - d) Mobile Banking
- ix) SBI Bank was established in _____.
 - a) 1 March 1947
 - b) 1 May 1955
 - c) 1 March 1982
 - d) 1 June 1975

P.T.O.

- x) He is known as the father of banking business in India _____
- a) Pujari
 - b) Agency houses
 - c) Money Lender Goldsmith
 - d) Co-operative Bank
- xi) According to the Reserve Bank of India Act, 1934, Indian Banks are classified into general _____.
- a) Commercial Banks
 - b) Non-Scheduled Banks
 - c) Scheduled Banks
 - d) Both of (b) & (c)
- xii) Banking business Regulation Act _____.
- a) 1949
 - b) 1934
 - c) 1955
 - d) 1991

Q2) Attempt any five. [25]

- a) Explain the primary functions of banks.
- b) State the characteristics of R.T.G.S.
- c) Short notes on 'Regional Rural Bank'.
- d) Short notes on Term Deposits.
- e) Briefly describe the account opening procedure.
- f) Explain the principle of 'profitability'.
- g) Explain the effect of endorsement.

Q3) Attempt any five. [25]

- a) Explain the types of 'endorsement'.
- b) Short notes 'Letter of exchange'.
- c) State the advantages of 'Net banking'.
- d) Briefly write the modern trends in bank technology.
- e) Short notes 'Principles of banking Safety'.
- f) Write a note on Bank short term loans.
- g) State the types of Institutional account holders.

Q4) Attempt any one. [10]

- a) Define the banks, explain the evaluation of banking business in Asia.
- b) Explain the different methods of remittance.

Total No. of Questions : 4]

P4459

[6032]-SODL-1007
F.Y. B.Com.
115B : BANKING & FINANCE
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) भारतात एकूण खासगी बँकाचे राष्ट्रीयीकरण करण्यात आले.
अ) 20 ब) 14
क) 27 ड) 06
- ii) KYC चे पूर्ण रूप द्या
अ) नो युवर कस्टमर ब) नो युअर केअर
क) कीप युअर चेक ड) वरील सर्व
- iii) हे बँकेच्या कामकाजाचा आरसा आहे.
अ) अहवाल ब) आराखडा
क) तोळेबंद ड) नियमावली
- iv) चलनक्षम दस्तऐवज असतो.
अ) अहस्तांतरणीय ब) हस्तांतरणीय
क) कोरा ड) बेकायदेशीर
- v) धनादेश हा दिलेला आदेश असतो.
अ) कंपनीला ब) व्यक्तीला
क) बँकेला ड) सरकारला
- vi) धनादेशा बाबत प्राप्त करणे हा रेखांकनाचा प्रमुख हेतू असतो.
अ) लाभता ब) रोखता
क) अधिकार ड) सुरक्षितता
- vii) बँक खात्यात पैसे शिल्लक नसताना व्यवहार करण्यासाठी कार्डचा वापर करता येतो.
अ) ए.टी.एम. कार्ड ब) स्मार्ट कार्ड
क) क्रेडीट कार्ड ड) आधार कार्ड
- viii) नेट बँकिंगला पर्याय म्हणून बँकिंगचा वेगाने प्रसार झाला.
अ) टेली बँकिंग ब) ई-बँकिंग
क) कोअर बँकिंग ड) मोबाईल बँकिंग

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4345

[Total No. of Pages : 4

[6032]-SODL-1008

F.Y. B.Com.

115C : COMMERCIAL GEOGRAPHY

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Neat diagram must be drawn wherever necessary.*
- 3) *Use of map stencils is allowed.*
- 4) *Figure to the right side indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following : [10 × 1 = 10]

- a) State any two approaches to study of commercial geography.
- b) Give any two examples of quaternary activity of man.
- c) Name any two physical factors affecting on human economic activities.
- d) Give any two examples of manmade resources.
- e) Give any two causes of soil pollution.
- f) What is dependency ratio?
- g) What is mean by balance of trade?
- h) Give any two advantages of under population.
- i) State any two name of gases causes air pollution.
- j) What is international trade?
- k) State any two physical factors affecting on tourism.
- l) Give any two disadvantages of Chloropleath method.

Q2) Attempt any five out of seven from the following : [5 × 5 = 25]

- a) Importance of commercial geography.
- b) Explains the cultural factors affecting on human economic activities.
- c) Renewable resources.

P.T.O.

- d) Consequences of the migration.
- e) Explain the geographical factors affecting on industrial location.
- f) Explain the physical factors affecting on trade.
- g) Role of government in tourism development.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : [5 × 5 = 25]

- a) State the approaches to Commercial geography.
- b) Write the causes of air pollution.
- c) Give the characteristics of Indian population.
- d) Explain merits and demerits of the air transportation.
- e) Write merits and demerits of over population.
- f) World trade organization.
- g) Isolines.

Q4) Attempt any one out of two from the following : [1 × 10 = 10]

- a) What is economic activities? Explain various types of economic activities in details.
- b) Explain geographical factors affecting on Tourism Development.

Total No. of Questions : 4]

P-4345

[6032]-SODL-1008

F.Y. B.Com.

115C : COMMERCIAL GEOGRAPHY

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
4) उजव्या बाजूकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील पैकी कोणतेही 10 प्रश्न सोडवा.

[10 × 1 = 10]

- अ) व्यापारी भूगोलाच्या कोणत्याही दोन अभ्यास पद्धती सांगा.
ब) चतुर्थक आर्थिक व्यवसायाची कोणतीही दोन उदाहरणे द्या.
क) मानवाच्या आर्थिक व्यवसायावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन प्राकृतिक घटक सांगा.
ड) मानव निर्मित साधन संपत्तीची दोन उदाहरणे सांगा.
इ) मृदा प्रदूषणाची कोणतेही दोन कारणे सांगा.
फ) अवलंबित्व भार म्हणजे काय ?
य) व्यापार संतुलन म्हणजे काय ?
र) न्यूनतम लोकसंख्येचे कोणतेही दोन फायदे सांगा.
ल) हवा प्रदूषण करणाऱ्या कोणत्याही दोन वायूंची नावे सांगा.
व) आंतरराष्ट्रीय व्यापार म्हणजे काय ?
श) पर्यटनावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन प्राकृतिक घटक सांगा.
स) छाया पद्धतीच्या नकाशाचे कोणतेही दोन तोटे सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही 5 प्रश्न सोडवा.

[5 × 5 = 25]

- अ) व्यापारी भूगोलाचे महत्त्व.
ब) मानवाच्या आर्थिक व्यवसायावर परिणाम करणारे भौगोलिक घटक सांगा.
क) पुनर्नविकरणीय साधनसंपदा.

- ड) स्थलांतराचे परिणाम.
- इ) उद्योगधंद्याच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करणारे भौगोलिक घटक सांगा.
- फ) व्यापारावर परिणाम करणारे प्राकृतिक घटक.
- य) पर्यटन विकासातील शासनाची भूमिका.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही 5 प्रश्न सोडवा. [5 × 5 = 25]

- अ) व्यापारी भूगोलाच्या अभ्यास पद्धती सांगा.
- ब) हवा प्रदूषणाची कारणे लिहा.
- क) भारतीय लोकसंख्येची वैशिष्ट्ये द्या.
- ड) हवाई वाहतुकीचे फायदे, तोटे स्पष्ट करा.
- इ) अतिरिक्त लोकसंख्या म्हणजे काय सांगून तिचे फायदे तोटे लिहा.
- फ) जागतिक व्यापार संघटना (WTO).
- य) सममूल्य रेषा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही 1 प्रश्न सोडवा. [1 × 10 = 10]

- अ) आर्थिक व्यवसाय म्हणजे काय? हे सांगून त्याच्या प्रकाराचे सविस्तर वर्णन करा.
- ब) पर्यटनावर परिणाम करणारे विविध भौगोलिक घटक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4460

[6032]-SODL-1009

[Total No. of Pages : 4

F.Y. B.Com.

**DEFENCE ORGANIZATION AND MANAGEMENT IN INDIA
(2019 Pattern) (115D)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following : **[10]**

- i) Which institution has developed the Vertical Launch Short Range Surface-to-Air Missile (VL-SRSAM)?
 - a) DRDO
 - b) HAL
 - c) BEL
 - d) BHEL
- ii) Which company is set to offer multipurpose drones for strategic operations of the Indian Army?
 - a) Garuda Aerospace
 - b) Pixel Aerospace
 - c) Bharat Dynamics Ltd
 - d) Bharat Electronics Ltd
- iii) Indian Army Chief General Manoj Pande was conferred with the honorary rank of General of which country?
 - a) Sri Lanka
 - b) Bangladesh
 - c) Nepal
 - d) Myanmar
- iv) Indian Army and Indian Air Force conducted a Joint Exercise named 'Gagan Strike' in which state?
 - a) Andhra Pradesh
 - b) Uttarakhand
 - c) Sikkim
 - d) Punjab
- v) 'Samanvay 2022' is a Humanitarian Assistance and Disaster Relief (HADR) Exercise organised by which armed force?
 - a) Indian Army
 - b) Indian Navy
 - c) Indian Air Force
 - d) Indian Coast Guard
- vi) Who approves the introduction of new design for President's Standard and Colour and naval crest for Indian Navy?
 - a) Naval Chief of India
 - b) President of India
 - c) Supreme Court of India
 - d) Prime Minister of India
- vii) What is the name of the fifth Scorpene-class submarine recently delivered to the Indian Navy?
 - a) Vagir
 - b) Virat
 - c) Vaaman
 - d) Varun
- viii) Korwa ordnance factory is manufacturing AK-203 assault rifles in a joint venture with which country?
 - a) Japan
 - b) Russia
 - c) USA
 - d) France

P.T.O.

- ix) Which Union Ministry is the top buyer of goods and services from MSME Sellers in 2022?
- a) Ministry of Defence b) Ministry of Finance
c) Ministry of Steel d) Ministry of Rural Development
- x) 'VAYAM RAKSHAMAH (We Protect) is the motto of which armed force?
- a) Indian Army b) Indian Navy
c) Indian Air Force d) Indian Coast Guard
- xi) Israel Aerospace Industries (IAI) signed MoU with which Indian organisation to form a joint venture related to Armed Forces?
- a) HAL b) ISRO
c) BEL d) DRDO
- xii) Muhammad Yunus, the Nobel laureate who was seen in the news, is from which country?
- a) India b) Pakistan
c) Bangladesh d) Sri Lanka

Q2) Attempt any five out of seven from the following : **[25]**

- a) When is Army Day celebrated in India? State the historical background of it.
- b) Write a short note on National Emergency.
- c) What is LAC?
- d) What are the Functions of NSC?
- e) State the four mission objectives of the intelligence community.
- f) What is a war?
- g) When was the BSF established? State the historical background of it.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : **[25]**

- a) Write briefly about the Indian Navy.
- b) Write a short note on the Ministry of Defence (MOD)
- c) Who heads the ICG?
- d) Name the Five Central Armed Police Forces (CAPF).
- e) What are the Responsibilities of SRPF?
- f) What is the aim of economic warfare?
- g) What are Natural Calamities?

Q4) Attempt any one out of two from the following : **[10]**

- a) Explain the Development of the Indian Air Force.
- b) What is the Importance of the Western Air Command of The IAF?

Total No. of Questions : 4]

P4460

[6032]-SODL-1009

F.Y. B.Com.

DEFENCE ORGANIZATION AND MANAGEMENT IN INDIA
(2019 Pattern) (115D)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) रिक्त स्थानांची पूर्ती करा/एकाधिक निवड प्रश्न. (कोणतीही दहा) [10]

- i) कोणत्या संस्थेने वर्टिकल लॉन्च शॉर्ट रेंज सरफेस-टू-एअर मिसाइल (VL-SRSAM) विकसित केले आहे?
अ) डीआरडीओ ब) एचएएल
क) बेल ड) भेल
- ii) कोणती कंपनी भारतीय लष्कराच्या धोरणात्मक ऑपरेशन्ससाठी बहुउद्देशीय ड्रोन ऑफर करणार आहे?
अ) गरूड एरोस्पेस ब) पिक्सेल एरोस्पेस
क) भारत डायनॅमिक्स लि. ड) भारत इलेक्ट्रॉनिक्स लि.
- iii) भारतीय लष्करप्रमुख जनरल मनोज पांडे यांना कोणत्या देशाच्या जनरल पदाने सन्मानित करण्यात आले?
अ) श्रीलंका ब) बांग्लादेश
क) नेपाळ ड) म्यानमार
- iv) भारतीय लष्कर आणि भारतीय वायुसेनेने कोणत्या राज्यात गगन स्ट्राइक नावाचा संयुक्त सराव केला?
अ) आंध्र प्रदेश ब) उत्तराखंड
क) सिक्कीम ड) पंजाब
- v) समन्वय 2022 हा मानवतावादी सहाय्य आणि आपत्ती निवारण (HADR) सराव कोणत्या सशस्त्र दलाने आयोजित केला आहे?
अ) भारतीय सैन्य ब) भारतीय नौदल
क) भारतीय वायुसेना ड) भारतीय तटरक्षक दल
- vi) भारतीय नौदलासाठी प्रेसिडेंट्स स्टँडर्ड आणि कलर आणि नेव्हल क्रेस्टसाठी नवीन डिझाइन सादर करण्यास कोण मान्यता देते?
अ) भारताचे नौदल प्रमुख ब) भारताचे राष्ट्रपती
क) भारताचे सर्वोच्च न्यायालय ड) भारताचे पंतप्रधान
- vii) भारतीय नौदलाला अलीकडेच देण्यात आलेल्या पाचव्या स्कॉर्पीन-श्रेणी पाणबुडीचे नाव काय आहे?
अ) वगीर ब) विराट
क) वामन ड) वरूण

- viii) कोरवा आयुध निर्माणी कारखाना कोणत्या देशासोबत संयुक्त उपक्रमात AK-203 असॉल्ट रायफल बनवत आहे?
 अ) जपान
 ब) रशिया
 क) यूएसए
 ड) फ्रान्स
- ix) कोणते केंद्रीय मंत्रालय 2022 मध्ये एमएसएमई विक्रेत्यांकडून वस्तू आणि सेवांचे सर्वाधिक खरेदीदार आहे?
 अ) संरक्षण मंत्रालय
 ब) अर्थ मंत्रालय
 क) पोलाद मंत्रालय
 ड) ग्रामीण विकास मंत्रालय
- x) 'वयम रक्षा:' (आम्ही संरक्षण करतो) हे कोणत्या सशस्त्र दलाचे ब्रीदवाक्य आहे?
 अ) भारतीय सैन्य
 ब) भारतीय नौदल
 क) भारतीय वायुसेना
 ड) भारतीय तटरक्षक दल
- xi) इस्रायली एरोस्पेस इंडस्ट्रीज (IAI) ने कोणत्या भारतीय संघटनेसोबत सशस्त्र दलांशी संबंधित संयुक्त उपक्रम स्थापन करण्यासाठी सामंजस्य करार केला?
 अ) एचएएल
 ब) इस्त्रो
 क) बीईएल
 ड) डीआरडीओ
- xii) नोबेल पारितोषिक विजेते मोहम्मद युनूस हे कोणत्या देशाचे आहेत?
 अ) भारत
 ब) पाकिस्तान
 क) बांगलादेश
 ड) श्रीलंका

प्र.2) खालील सातपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. [25]

- अ) भारतात लष्कर दिन कधी साजरा केला जातो? त्याची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी सांगा.
 ब) राष्ट्रीय आणीबाणीवर एक छोटी टीप लिहा.
 क) LAC म्हणजे काय?
 ड) NSC चे कार्य काय आहेत?
 इ) गुप्तचर समुदायाची चार ध्येय उद्दिष्टे सांगा.
 फ) युद्ध म्हणजे काय?
 य) BSF ची स्थापना केंव्हा झाली? त्याची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी सांगा.

प्र.3) खालील सातपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. [25]

- अ) भारतीय नौदलाबद्दल थोडक्यात लिहा.
 ब) संरक्षण मंत्रालयावर एक छोटी टीप लिहा. (MOD)
 क) ICG चे प्रमुख कोण आहेत?
 ड) पाच केंद्रीय सशस्त्र पोलिस दलांची (CAPF) नावे सांगा.
 इ) SRPF च्या जबाबदाऱ्या काय आहेत?
 फ) आर्थिक युद्धाचे उद्दिष्ट काय आहे?
 य) नैसर्गिक आपत्ती म्हणजे काय?

प्र.4) खालील दोनपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) भारतीय हवाई दलाच्या विकासाचे स्पष्टीकरण द्या.
 ब) IAF च्या वेस्टर्न एअर कमांडचे महत्त्व काय आहे?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4461

[Total No. of Pages : 6

[6032]-SODL-1010

F.Y. B.Com.

115-E : THEORY AND PRACTICE OF COOPERATION

(2019 Pattern) (CBCS)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- i) Co-operative movement originated first in _____.
 - a) Germany
 - b) England
 - c) France
 - d) Spain
- ii) The Co-operative Societies Act was passed in India in the year _____.
 - a) 1904
 - b) 1912
 - c) 1919
 - d) 1949
- iii) 'One man one vote' principle was recommended by _____ committee.
 - a) Gorwala
 - b) Maclagan
 - c) Minto Morley
 - d) Montague Chelmsford
- iv) The member of a Co-operative Society has _____ liability.
 - a) Limited
 - b) Unlimited
 - c) Joint
 - d) Joint and Several
- v) Apex Society means _____ level society.
 - a) National
 - b) State
 - c) District
 - d) Village

P.T.O.

- vi) The President of a Co-operative Society is _____.
 - a) Owner
 - b) Employees
 - c) Officer
 - d) Adviser

- vii) In _____ year, the first Co-operative Society law formed in India.
 - a) 1950
 - b) 1947
 - c) 1904
 - d) 1948

- viii) _____ regulates the registration and other activities of a Co-operative Society.
 - a) NABARD
 - b) SBI
 - c) SEBI
 - d) RCS

- ix) The word 'Co-operation' derived from _____ language.
 - a) German
 - b) Latin
 - c) Italian
 - d) Greek

- x) The basic idea behind Co-operation is _____.
 - a) Self-help and mutual help
 - b) Self-help
 - c) Mutual help
 - d) Each for all and all for each

- xi) Which of the following organizational structure is followed by Co-operatives in India?
 - a) Unitary Structure
 - b) Federal Structure
 - c) Centralized Structure
 - d) Decentralized Structure

- xii) Interest Rate of Deposits of a Co-operative Credit Societies are fixed by
 - a) Registrar
 - b) Government
 - c) RBI
 - d) General Body

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) Explain the objective of Cooperation.
- b) Mention any four strengths of cooperative societies.

- c) Why has HRD emerged as the weakest aspect of cooperatives?
- d) Distinguish between co-operation and Capitalism.
- e) Explain the functions of NABARD.
- f) What are the sources of fund for a credit co-operative society?
- g) Write a short note on 'Privatization'.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : [25]

- a) What was the ultimate objective of the National Policy on Co-operatives?
- b) Discuss the role of leadership in cooperative society.
- c) What is meant by Co-operative Movement?
- d) What are the main features of Labour Cooperatives?
- e) What are the various type of Industrial cooperatives?
- f) What are the three significant characteristics of a leader?
- g) Write the principles of Co-operation.

Q4) Attempt any one out of two from the following : [10]

- a) Examine the principles of cooperation laid down by the Karve Committee.
- b) Discuss the development of cooperative movement in India.

Total No. of Questions : 4]

P-4461

[6032]-SODL-1010

F.Y. B.Com.

**115-E : THEORY AND PRACTICE OF COOPERATION
(2019 Pattern) (CBCS)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजव्या बाजूचे आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) खालील बारापैकी कोणतेही दहा सोडवा.

[10]

- i) सहकारी चळवळीची उत्पत्ति प्रथम येथे झाली.
अ) जर्मनी ब) इंग्लंड
क) फ्रान्स ड) स्पेन
- ii) सहकारी संस्था कायदा साली भारतात पारित झाला.
अ) 1904 ब) 1912
क) 1919 ड) 1949
- iii) 'एक माणूस एक मत' तत्त्वाची शिफारस समितीने केली होती.
अ) गोरवाला ब) मॅक लगान
क) मिंटो मोर्ले ड) मॉन्टेगॉ चेलम्सफोर्ड
- iv) सहकारी संस्थेच्या सदस्यावर दायित्व असते.
अ) मर्यादित ब) अमर्यादित
क) संयुक्त ड) संयुक्त आणि अनेक
- v) एपेक्स सोसायटी म्हणजे स्तरावरील समाज.
अ) राष्ट्रीय ब) राज्य
क) जिल्हा ड) गाव

- प्रश्न 2)** खालीलपैकी सातपैकी कोणतेही पाच प्रयत्न करा. [25]
- अ) सहकाराचे उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
 - ब) सहकारी संस्थांच्या कोणत्याही चार शक्तींचा उल्लेख करा.
 - क) मनुष्यबळ विकास हा सहकारातील सार्वत कमकुवत पैलू म्हणून का उदयास आला आहे?
 - ड) सहकार आणि भांडवलशाही यातील फरक ओळखा.
 - इ) नाबार्डची कार्ये स्पष्ट करा.
 - फ) पत सहकारी संस्थेसाठी निधीचे स्रोत कोणते आहेत?
 - य) 'खाजगीकरण' वर एक छोटी टीप लिहा.

- प्रश्न 3)** खालीलपैकी सातपैकी कोणतेही पाच प्रयत्न करा. [25]
- अ) सहकारविषयक राष्ट्रीय धोरणाचे अंतिम उद्दिष्ट काय होते?
 - ब) सहकारी संस्थेतील नेतृत्वाच्या भूमिकेची चर्चा करा.
 - क) सहकार चळवळ म्हणजे काय?
 - ड) कामगार सहकारी संस्थांची मुख्यवैशिष्ट्ये कोणती आहेत?
 - इ) औद्योगिक सहकारी संस्थांचे विविध प्रकार कोणते आहेत?
 - फ) नेत्याची तीन लक्षणीय वैशिष्ट्ये कोणती?
 - य) सहकाराची तत्त्वे लिहा.

- प्रश्न 4)** खालील दोनपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) कर्वे समितीने घालून दिलेल्या सहकार्यांच्या तत्त्वांचे परीक्षण करा.
 - ब) भारतातील सहकारी चळवळीच्या विकासाची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4462

[Total No. of Pages : 6

[6032]-SODL-1011

F.Y.B.Com.

115-F : MANAGERIAL ECONOMICS

(2019 Pattern) (CBCS)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicates full marks.*
- 3) *Draw the diagram wherever is necessary.*

Q1) Attempt any Ten out of twelve from the following.

[10×1=10]

- i) Managerial Economics also called as:
 - a) Microeconomics
 - b) Macroeconomics
 - c) Business Economics
 - d) None of above
- ii) _____ Means want satisfying power of a commodity.
 - a) Demand
 - b) Supply
 - c) Utility
 - d) Price
- iii) _____ Means a desire for a commodity backed by the ability and willingness to pay for it.
 - a) Supply
 - b) Demand
 - c) Price
 - d) Cost
- iv) Indifference Curve developed by:
 - a) Marshall
 - b) F.Y.Edgewoth
 - c) Keynes
 - d) None of above
- v) _____ is related to time place and person.
 - a) Supply
 - b) Cross elasticity
 - c) Price elasticity
 - d) Income elasticity
- vi) _____ is predicting the future demand for firm's product.
 - a) Demand forecasting
 - b) Cost forecasting
 - c) Profit forecasting
 - d) All of the above
- vii) _____ Cost is the total actual cost incurred on the production of goods and service.
 - a) Total
 - b) Fixed
 - c) Average
 - d) All of the above

P.T.O.

- viii) _____ is a mathematical presentation of input-output relationship.
- a) Supply Function
 - b) Demand Function
 - c) Cost Function
 - d) Production Function
- ix) _____ Means the creation of product.
- a) Production
 - b) Supply
 - c) Demand
 - d) All of the above
- x) Cost-plus pricing is also known as.
- a) Average cost pricing
 - b) Marginal cost pricing
 - c) Total cost pricing
 - d) All of the above
- xi) Innovation theory of profit is developed by.
- a) Schumpeter
 - b) Knight's
 - c) J.B. Say
 - d) All of the above
- xii) The Pay-back period is also known as.
- a) Pay-Off
 - b) Pay-On
 - c) Pay-Mixed
 - d) All of the above

Q2) Attempt Any 5 out of 7 from the following.

[5×5=25]

- i) Explain Scope of Managerial.
- ii) Explain Survey Method of Demand Forecasting.
- iii) Explain concept of Consumer Surplus.
- iv) Explain law of returns to Scale.
- v) What is Profit Management? Explain how profit is measuring.
- vi) Explain Methods of Capital Budgeting.
- vii) Explain merits of MNCs.

Q3) Attempt Any 5 out of 7 from the following.

[5×5=25]

- i) Explain Types of Cost.
- ii) Explain Concept of Marginal Cost Pricing.
- iii) Explain Nature of Capital Budgeting.
- iv) Explain Components of Pricing of the Product.
- v) Explain Concept of Utility.
- vi) Explain Determinants of Supply.
- vii) Explain Concept of Production Function.

Q4) Attempt Any 1 out of 2 from the following.

[1×10=10]

- i) What is Elasticity of Demand? Explain Types of Elasticity of demand.
- ii) What is Partnership? Explain merits and demerits of partnership.

Total No. of Questions : 4]

P4462

[6032]-SODL-1011

F.Y.B.Com.

115-F : MANAGERIAL ECONOMICS

(2019 Pattern) (CBCS)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) जिथे आवश्यक असेल तिथे आकृती काढा.

प्र.1) खालील बारापैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10×1=10]

- i) व्यवस्थापकीय अर्थशास्त्राला असेही संबोधिले जाते.
 - अ) अंशलक्षी अर्थशास्त्र
 - ब) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र
 - क) व्यापारी अर्थशास्त्र
 - ड) वरील पैकी नाही
- ii) म्हणजे मानवी गरजा पूर्ण करण्याची क्षमता होय.
 - अ) मागणी
 - ब) पुरवठा
 - क) उपयोगिता
 - ड) खर्च
- iii) म्हणजे विशिष्ट वेळेला विशिष्ट किंमतीला खरेदी केली जाणारी वस्तूची नगसंख्या होय.
 - अ) पुरवठा
 - ब) मागणी
 - क) किंमत
 - ड) खर्च
- iv) समवृत्ती वक्र यानी विकसित केला.
 - अ) मार्शल
 - ब) एफ. वाय. एडवर्थ
 - क) केंत्स
 - ड) वरीलपैकी नाही
- v) हे वेळ, जागा आणि व्यक्तीशी निगडीत आहे.
 - अ) पुरवठा
 - ब) छेदक लवचिकता
 - क) किंमत लवचिकता
 - ड) उत्पन्न लवचिकता

- vi) म्हणजे उत्पादन संस्थेच्या वस्तूचा भविष्यामधील मागणीचा अंदाज वर्तवणे होय.
- अ) मागणीचा पूर्वअंदाज ब) खर्च पूर्वअंदाज
क) नफा पूर्वअंदाज ड) वरील सर्व
- vii) खर्चामध्ये एकूण वास्तविक खर्च व उत्पादन व सेवा खर्चाचा समावेश होतो.
- अ) एकूण ब) स्थिर
क) सरासरी ड) वरील सर्व
- viii) आदान व प्रदान यातील सांख्यिक संबंधाला असे म्हणतात.
- अ) पुरवठा फलन ब) मागणी फलन
क) खर्च फलन ड) उत्पादन फलन
- ix) म्हणजे वस्तूची निर्मित होय.
- अ) उत्पादन ब) पुरवठा
क) मागणी ड) वरील सर्व
- x) खर्च परतावा पद्धतील असेही संबोधितात.
- अ) सरासरी खर्च किंमती ब) सिमान्त खर्च किंमती
क) एकूण खर्च किंमती ड) वरील सर्व
- xi) नफ्याचा नवोन्मेष सिद्धान्त यांनी मांडला.
- अ) श्रुंपीटर ब) नाईट
क) जे.बी. से ड) वरील सर्व
- xii) परतावा पद्धतीला असेही संबोधितात.
- अ) परतावा घेणे ब) परतावा देणे
क) परतावा मिश्र ड) वरील सर्व

प्र.2) खालील सातपैकी पाच प्रश्न सोडवा.

[5×5=25]

- i) व्यवस्थापकीय अर्थशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ii) मागणीच्या पूर्वअंदाजाची सर्वे पद्धती स्पष्ट करा.
- iii) उपभोक्त्याचे संतोष अधिक्थ संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) प्रतिफलाचा नियम स्पष्ट करा.
- v) नफा व्यवस्थापन म्हणजे काय? नफ्याचे मोजमाप कसे केले जाते?
- vi) भांडवली अंदाजाच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- vii) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांचे फायदे स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील सातपैकी पाच प्रश्न सोडवा.

[5×5=25]

- i) खर्चाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ii) सिमांत खर्च किंमती संकल्पना स्पष्ट करा.
- iii) भांडवली अंदाजाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- iv) उत्पादनाच्या किंमतीतील घटक स्पष्ट करा.
- v) उपयोगिता संकल्पना स्पष्ट करा.
- vi) पुरवठ्याचे निर्धारक घटक स्पष्ट करा.
- vii) उत्पादन फलन संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील दोनपैकी एक सोडवा.

[1×10=10]

- i) मागणीची लवचिकता म्हणजे काय? मागणीच्या किंमत लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ii) भागीदारी म्हणजे काय? भागीदारीचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4463

[Total No. of Pages : 3

[6032]-SODL-1012

F.Y.B.Com.

116 A : ESSENTIALS OF E-COMMERCE

(2019 CBCS Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten.

[10]

- a) Which type of e-commerce involves transactions between businesses and individual consumers?
 - i) B2B
 - ii) B2C
 - iii) C2C
 - iv) C2B
- b) What is the primary function of the Internet in e-commerce?
 - i) Providing physical products
 - ii) Facilitating online payments
 - iii) Managing inventory
 - iv) Printing receipts
- c) What is the first step in registering an Internet domain?
 - i) Designing the website
 - ii) Choosing a hosting provider
 - iii) Creating website content
 - iv) Checking domain name availability
- d) Which Internet service allows users to send and receive emails?
 - i) FTP (File Transfer Protocol)
 - ii) HTTP (Hypertext Transfer Protocol)
 - iii) VoIP (Voice over Internet Protocol)
 - iv) SMTP (Simple Mail Transfer protocol)
- e) Which domain extension is commonly associated with no-profit organizations?
 - i) .com
 - ii) .org
 - iii) .net
 - iv) .edu

P.T.O.

- f) What is a key requirement for secure e-payment systems?
 - i) Sharing passwords openly
 - ii) Using public computers for transactions
 - iii) Encrypting sensitive information
 - iv) Sharing credit card details over social media
- g) How does a debit card work in an e-payment transaction?
 - i) It extends a credit line to the user
 - ii) It deducts the transaction amount directly from the linked bank account
 - iii) It allows unlimited spending
 - iv) It requires physical presence at a bank branch
- h) What is a post-payment service in e-commerce?
 - i) Paying in advance for products
 - ii) Making payment after receiving the product
 - iii) Paying through bank transfers only
 - iv) Using only credit cards for transactions
- i) Which Indian online payment portal offers services such as payment gateway, merchant accounts, and more?
 - i) CC Avenue
 - ii) Paytm
 - iii) BHIM
 - iv) UPI
- j) What does UPI stand for in the context of online payments?
 - i) United Payment Interface
 - ii) Universal Pay Integration
 - iii) Unified Payment Interface
 - iv) Unique Payment Identifier
- k) What is a payment gateway?
 - i) A secure password for online transactions
 - ii) A physical device for making payments
 - iii) An online service that processes e-payment transactions
 - iv) A type of e-wallet
- l) What is the main purpose of EDI?
 - i) Social networking
 - ii) Sending emails
 - iii) Online shopping
 - iv) Exchanging business documents electronically

Q2) Attempt any five.

[25]

- a) Explain the risks involved in E-Commerce.
- b) Explain the B2C Model and state advantages and disadvantages of B2C model.
- c) Discuss the application and benefits of mobile commerce.
- d) Explain Digital Token based E-Payment System and its issues.
- e) Explain merits of EDI.
- f) Discuss various modern days' online payment methods.
- g) Explain major goals and functions of an effective SCM.

Q3) Attempt any five.

[25]

- a) Discuss Technologies used in B2B E-Commerce System.
- b) Describe the significance of shopping cart software.
- c) Explain the Steps to Start EDI.
- d) Explain Security Lapses in Infrastructure.
- e) Explain the essential factors which assist in website designing.
- f) Explain the P2P Model and state benefits and drawbacks of P2P model.
- g) What are the recent trends in E-Commerce?

Q4) Attempt any one.

[10]

- a) Explain the evolution, uses and benefits of EDI.
- b) Explain the major types of cyber crimes or client-server security threats.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4346

[6032]-SODL-1013

[Total No. of Pages : 4

F.Y. B.Com.

**116 (B) : INSURANCE AND TRANSPORT
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the Blanks (Attempt any 5 out of 7) [5]

- i) _____ is determined on the basis of general law or laws created in connection with insurance.
 - a) Insurance interest
 - b) Risk
 - c) Premium
 - d) Return
- ii) Premature death, accidental death, death due to illness, many types of risks in the life of this person fall in the _____ categories.
 - a) General insurance
 - b) Vehicle insurance
 - c) Fire insurance
 - d) Life insurance
- iii) A contract that has caused harm due to fire or causes of fire is called _____.
 - a) Life insurance
 - b) General insurance
 - c) Vehicle insurance
 - d) Fire insurance
- iv) _____ transportation is convenient for transporting perishable goods over short distances.
 - a) Road transport
 - b) Water transport
 - c) Air transport
 - d) Maritime transport
- v) The first passenger railway in India was established in 1853 in the city of _____.
 - a) Kolkata
 - b) Delhi
 - c) Mumbai
 - d) Hyderabad
- vi) The value of the insured goods or property is not mentioned in the insurance policy, so this insurance policy is called _____.
 - a) Unvalued Policy
 - b) Fixed Value Policy
 - c) Mixed value policy
 - d) Term insurance policy
- vii) _____ means the importation of goods and services or the transfer of goods and services from one place to another.
 - a) Transportation
 - b) Circulation
 - c) Relocation
 - d) Transfer

P.T.O.

B) Match the following. [5]

A Group

- i) Insurance
- ii) Road transport
- iii) Railway transport
- iv) Water transportation
- v) Air transport

B Group

- a) Most expensive
- b) Security
- c) Home delivery
- d) Route and signal system
- e) Boats, ships etc
- f) Money and the bank

Q2) Answer the following questions (Any 5 out of 7). [25]

- a) Explain the concept of insurance in detail.
- b) Write a short note on whole Life insurance.
- c) Explain the nature of fire insurance.
- d) State the scope of Transport.
- e) State the advantages of rail transport.
- f) State the limitations of air transport.
- g) Write a short note on water Transport.

Q3) Answer the following questions (Any 5 out of 7) [25]

- a) Explain the importance of insurance in terms of commerce and trade.
- b) Explain career opportunities in insurance sector in detail.
- c) State the importance of Marine Insurance.
- d) Explain in detail the problems of road development.
- e) Explain the characteristics of air transport.
- f) Explain the factors covered in fire insurance.
- g) Explain the problems of air transport in India.

Q4) Answer the following questions (Any 1 out of 2). [10]

- a) What is life insurance? Explain different types of life insurance policy.
- b) What is transportation? Explain in detail the importance of transport in modern age.

Total No. of Questions : 4]

P4346

[6032]-SODL-1013

F.Y. B.Com.

116 (B) : INSURANCE AND TRANSPORT
(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1) अ) रिकाम्या जागा भरा. (7 पैकी कोणतेही 5) [5]**
- i) सर्वसामान्य कायद्या अथवा विमाच्या संदर्भात निर्माण केलेल्या कायद्यांच्या आधारे हे निर्धारित केले जाते.
अ) विमेय हित ब) जोखीम
क) हप्तो ड) परतावा
- ii) अकाली मृत्यू, अपघाती मृत्यू, आजारपणामुळे होणारा मृत्यू, या माणसाच्या जीवनातील अनेक प्रकारच्या जोखीम प्रकारांमध्ये येतात.
अ) सामान्य विमा ब) वाहन विमा
क) अग्नी विमा ड) आयुर्विमा
- iii) अग्नीमुळे अथवा अग्नीच्या कारणांमुळे धोक्यामुळे नुकसान झालेले असेल अशा करारास असे म्हणतात.
अ) आयुर्विमा ब) सामान्य विमा
क) वाहन विमा ड) अग्नी विमा
- iv) नाशवंत माल जवळच्या अंतरावर नेण्यासाठी वाहतूक सोयीस्कर आहे.
अ) रस्ते वाहतूक ब) जल वाहतूक
क) हवाई वाहतूक ड) सागरी वाहतूक
- v) भारतात पहिली प्रवासी रेल्वे 1853 मध्ये शहरात स्थापन झाली.
अ) कोलकत्ता ब) दिल्ली
क) मुंबई ड) हैदराबाद
- vi) विमित वस्तू अथवा मालमत्तेचे मूल्य विमापत्रात नमूद करण्यात येत नाही, त्यामुळे या विमापत्रास असे म्हणतात.
अ) अनिश्चित मूल्य विमापत्र ब) निश्चित मूल्य विमापत्र
क) मिश्र मूल्य विमापत्र ड) मुदत विमापत्र
- vii) म्हणजे वस्तू व सेवा ने-आण किंवा एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी वस्तू व सेवांचे हस्तांतरण करणे.
अ) वाहतूक ब) परिचलन
क) स्थानांतर ड) हस्तांतरण

अ) योग्य जोड्या जुळवा.

[5]

अ गट

ब गट

- i) विमा
- ii) रस्ते वाहतूक
- iii) रेल्वे वाहतूक
- iv) जल वाहतूक
- v) हवाई वाहतूक

- अ) सर्वात महाग
- ब) सुरक्षितता
- क) घरपोच माल
- ड) रुळ व सिग्नल यंत्रणा
- ई) बोटी, जहाजे इत्यादी
- फ) पैसा व बँक

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (7 पैकी कोणतेही 5)

[25]

- अ) विम्याची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) आजीवन विमा यावर सविस्तर टीप लिहा.
- क) अग्नी विम्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) वाहतुकीची व्याप्ती सविस्तर स्पष्ट करा.
- इ) रेल्वे वाहतुकीचे फायदे सांगा.
- फ) हवाई वाहतुकीचे मर्यादा सांगा.
- य) टीप लिहा - जल वाहतूक.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (7 पैकी कोणतेही 5)

[25]

- अ) वाणिज्य व व्यापाराच्या दृष्टीने विम्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) विमा क्षेत्रातील कारकीर्द संधी सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) सागरी विम्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) रस्ते विकासाच्या समस्या सविस्तर स्पष्ट करा.
- इ) हवाई वाहतुकीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- फ) अग्नी विम्यामध्ये समाविष्ट होणारे घटक स्पष्ट करा.
- य) भारतातील हवाई वाहतुकीच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (2 पैकी कोणतेही 1)

[10]

- अ) आयुर्विमा म्हणजे काय? आयुर्विमापत्राचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) वाहतूक म्हणजे काय? आधुनिक युगातील वाहतुकीचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4347

[6032]-SODL-1014

[Total No. of Pages : 4

F.Y. B.Com.

**116C : MARKETING AND SALESMANSHIP
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten.

[10]

- i) Market research is _____function of marketing.
 - a) Primary
 - b) Subsidiary
 - c) Facilitating
 - d) All of these
- ii) Branding is _____function of marketing.
 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Facilitating
 - d) Subsidiary
- iii) Transportation creates_____ utility.
 - a) Time
 - b) Place
 - c) Transportation
 - d) Value
- iv) _____ensures uniformity in the product quality.
 - a) Standardisation
 - b) Grading
 - c) Sorting
 - d) None of these
- v) Which standardization is used for the organisations?
 - a) ISI
 - b) ISO
 - c) AGMARK
 - d) Green Mark
- vi) How many stages are there in Product Life Cycle?
 - a) 4
 - b) 5
 - c) 6
 - d) 8
- vii) Which is the last stage of product Life cycle?
 - a) Introduction
 - b) Growth
 - c) Maturity
 - d) Decline
- viii) Penetration means_____ prices.
 - a) High
 - b) Low
 - c) Medium
 - d) Premium
- ix) Sales promotion is a _____incentive.
 - a) Short Term
 - b) Medium Term
 - c) Long Term
 - d) None of these

P.T.O.

- x) Win a contest is an example of_____.
a) Advertisement	b) Sales promotion
c) Publicity	d) Public Relations
- xi) How many stages are there in personal selling process?
a) 7	b) 8
c) 9	d) 10
- xii) Relief funds donation is an example of_____.
a) Public Relations	b) Publicity
c) Sales Promotion	d) Advertisement

Q2) Attempt any five.

[25]

- a) Explain the Facilitating Functions of Marketing.
- b) Describe the Bases of Market Segmentation.
- c) Distinguish between Selling and Marketing.
- d) Elaborate on the product Line and Product Mix.
- e) What are the Factors Influencing the Pricing?
- f) Enumerate the Channels of distribution.
- g) Describe the Elements of Salesmanship.

Q3) Attempt any five.

[25]

- a) Explain the Qualities of a Salesman.
- b) Describe the features of Green Marketing.
- c) Write a short note on Rural Marketing.
- d) What are the Challenges of Social Media Marketing?
- e) Describe the process of Personal Selling.
- f) What are the levels of Products?
- g) Write a short note on Niche Marketing.

Q4) Attempt any one.

[10]

- a) Explain the Elements of Promotion Mix.
- b) Describe the Phases of Product Life Cycle.

Total No. of Questions : 4]

P4347

[6032]-SODL-1014

F.Y. B.Com.

116 (C) : MARKETING AND SALESMANSHIP

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही 10 प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) विपणन संशोधन हे विपणनाचे कार्य आहे.
अ) प्राथमिक ब) दुय्यम
क) सहाय्यकारी ड) वरीलपैकी सर्व
- ii) बोधचिन्ह हे विपणनाचे कार्य आहे.
अ) प्राथमिक ब) दुय्यम
क) सहाय्यकारी ड) द्वितीय
- iii) वाहतुकीमुळे उपयोगिता निर्माण होते.
अ) समय ब) स्थान
क) वाहतूक ड) मूल्य
- iv) मुळे वस्तूच्या गुणवत्तेत एकजिनसीपण येतो.
अ) प्रमाणीकरण ब) प्रतवारी
क) विलगीकरण ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- v) संस्थांसाठी हे गुणांकन दिले जाते.
अ) ISI ब) ISO
क) AGMARK ड) Green Mark
- vi) वस्तू जीवन चक्रामध्ये टप्पे असतात.
अ) 4 ब) 5
क) 6 ड) 8
- vii) वस्तू जीवन चक्रामध्ये शेवटचा टप्पा हा असतो.
अ) वस्तू ओळख ब) वाढ
क) स्थैर्य ड) घसरण
- viii) बाजारपेठेत शिरकाव म्हणजे किंमत ठेवणे होय.
अ) जास्त ब) कमी
क) मध्यम ड) वाढीव

- ix) स्पर्धा जिंकता ऑफर याचे उदाहरण आहे.
 अ) जाहिरात ब) विक्री प्रोत्साहन
 क) प्रसिद्धी ड) जनसंपर्क
- x) विक्री प्रोत्साहन हे कालीन लाभ आहे.
 अ) लघु ब) दीर्घ
 क) मध्यम ड) यापैकी काहीही नाही
- xi) वैयक्तिक विक्री प्रक्रियेमध्ये किती टप्पे असतात?
 अ) 7 ब) 8
 क) 9 ड) 10
- xii) रिलीफ फंडास दिलेली देणगी हे याचे उदाहरण आहे.
 अ) जनसंपर्क ब) विक्री प्रोत्साहन
 क) प्रसिद्धी ड) जाहिरात

प्र.2) कोणतेही 5 सोडवा.

[25]

- अ) विपणनाची सहाय्यकारी कार्ये कोणती आहेत ?
 ब) बाजारपेठीय विभाजनाचे प्रकार सांगा.
 क) विक्री आणि विपणन यांमधील फरक स्पष्ट करा.
 ड) वस्तू रेषा (प्रॉडक्ट लाईन) आणि वस्तू मिश्रण (प्रॉडक्ट मिक्स) स्पष्ट करा.
 इ) वस्तूची किंमत ठरवताना कोणते घटक विचारात घेतेले जातात.
 फ) वितरण साखळ्या स्पष्ट करा.
 य) विक्रयकलेचे घटक कोणते आहेत ?

प्र.3) कोणतेही 5 सोडवा.

[25]

- अ) विक्रेत्याचे गुण कोणते असतात ?
 ब) हरित विपणनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 क) ग्रामीण विपणनाचे स्वरूप सांगा.
 ड) समाजमाध्यम विपणनातील आव्हाने सांगा.
 इ) वैयक्तिक विक्रीची प्रक्रिया विशद करा.
 फ) वस्तूच्या पातळ्या कोणत्या आहेत ?
 य) निश विपणनावर (Niche Marketing) टीप लिहा.

प्र.4) कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) विक्रय वृद्धीचे विविध घटक स्पष्ट करा.
 ब) वस्तू जीवन चक्रातील टप्पे विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4348

[Total No. of Pages : 6

[6032]-SODL-1015

F.Y. B.Com.

116D : CONSUMER PROTECTION & BUSINESS ETHICS

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any TEN :

[10]

- i) ECS stands for _____.
 - a) Electronic Conversion Systems
 - b) Electronic Centred System
 - c) Electronic Cross Systems
 - d) Electronic Clearing System
- ii) Consumer Protection Act is significant to _____.
 - a) Immovable Goods
 - b) Movable Goods
 - c) Particular Goods and Services
 - d) All Goods and Services
- iii) The New Consumer Protection Act come into force from _____.

a) 1 st April 2019	b) 1 st March 2020
c) 1 st May 2019	d) 20 th July 2020
- iv) A chemist sold you a medicine of expiry date, under which consumer right you can approach the consumer court?

a) Right of Safety	b) Right to Seek Redressal
c) Right to Education	d) Right to Equality

P.T.O.

- v) Rights of consumer are protected under _____ Act.
- a) Consumer Rights Act b) Consumer Benefits Act
c) Consumer Protection Act d) Community Protection Act
- vi) Which of the following are the ways and means of consumer protection?
- a) Self-regulation by the business
b) Business associations
c) Government
d) All of the above
- vii) Why do we need to have set rules and regulations for consumer rights?
- a) To protect and promote the interest of the consumers against unethical and unfair trade practices.
b) To bring discipline in the country.
c) To provide police protection to consumers during a dispute with the sellers.
d) Its aim is to make all the sellers fair and honest.
- viii) _____ type of E - Commerce is payment Gateway.
- a) B2B b) B2C
c) G2C d) G2B
- ix) E-Commerce may be carried out using modes.
- a) SMS/phone conversation b) Web
c) Email d) All of them
- x) E-Commerce platforms like Snapdeal, Flipkart, Shop clues, etc. have _____ scope of business.
- a) National b) Local
c) Global d) None of these
- xi) The E-Commerce platform should provide facility for transaction for _____ electronic payment.
- a) Secure b) Unprotected
c) Unsafe d) Uncontrolled

xii) _____ is not the ethics of Media.

- a) Vulgarity
- b) Accuracy
- c) Protection of Sources
- d) Confidentiality

Q2) Attempt any Five from the following :

[25]

- a) Write short note on - Consumer movement in India.
- b) Write short note on - Consumer Protection in E-Banking.
- c) Write short note on - Consumer education in India.
- d) Write short note on - Consumer Rights & Standardization.
- e) What are the roles of Consumer Organizations and NGOs?
- f) Write Note on - Ethical & Social Issues in Advertising.

Q3) Attempt any Five from the following :

[25]

- a) What are the responsibilities of the consumer?
- b) What are the different ethics in Media?
- c) Write Note on - Consumerism
- d) What are the aims of Consumer Education Programme?
- e) What are the advantages of E-Commerce to Organization?
- f) What are the basic components of e-Supply Chain Management?

Q4) Attempt any One from the following :

[10]

- a) Explain the need for and importance of Consumer Protection.
- b) Discuss the necessity of ethics in profession.

Total No. of Questions : 4]

P-4348

[6032]-SODL-1015

S.Y. B.Com.

116D : ग्राहक संरक्षण आणि व्यवसाय नीतीशास्त्र

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजव्या बाजूचे आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा. [10]

- i) E.C.S. म्हणजे
- अ) इलेक्ट्रॉनिक रूपांतरण प्रणाली ब) इलेक्ट्रॉनिक केंद्रीत प्रणाली
क) इलेक्ट्रॉनिक क्रॉस सिस्टम्स ड) इलेक्ट्रॉनिक क्लिअरिंग सिस्टम
- ii) ग्राहक संरक्षण कायदा साठी महत्त्वपूर्ण आहे.
- अ) स्थावर वस्तू ब) जंगम वस्तू
क) विशेष वस्तू आणि सेवा ड) सर्व वस्तू आणि सेवा
- iii) नवीन ग्राहक संरक्षण कायदा पासून अंमलात आला.
- अ) 1 एप्रिल 2019 ब) 1 मार्च 2020
क) 1 मे 2019 ड) 20 जुलै 2020
- iv) एका केमिस्टने तुम्हाला एक्सपायरी डेटचे औषध विकले, कोणत्या ग्राहक हक्काखाली तुम्ही ग्राहक न्यायालयात जाऊ शकता?
- अ) सुरक्षिततेचा अधिकार ब) निवारण मिळविण्याचा अधिकार
क) शिक्षणाचा अधिकार ड) समानतेचा अधिकार
- v) ग्राहकांचे हक्क कायद्यांतर्गत संरक्षित आहेत.
- अ) ग्राहक हक्क कायदा ब) ग्राहक लाभ कायदा
क) ग्राहक संरक्षण कायदा ड) समुदाय संरक्षण कायदा

- vi) खालीलपैकी कोणते मार्ग आणि माध्यम ग्राहक संरक्षणाचे आहेत ?
- अ) व्यवसायाद्वारे स्वयं-नियमन ब) व्यावसायिक संघटना
- क) शासन ड) वरील सर्व
- vii) ग्राहक हक्कांसाठी आपण नियम आणि कायदे का ठरवले पाहिजेत ?
- अ) अनैतिक आणि अनुचित व्यापार पद्धतींपासून ग्राहकांच्या हिताचे संरक्षण आणि प्रचार करणे
- ब) देशात शिस्त आणणे
- क) विक्रेत्यांशी वाद असताना ग्राहकांना पोलिस संरक्षण देणे
- ड) सर्व विक्रेते निष्पक्ष आणि प्रामाणिक बनवणे
- viii) प्रकारचा ई-कॉमर्स म्हणजे पेमेंट गेटवे.
- अ) B2B ब) B2C
- क) G2C ड) G2B
- ix) मोड वापरून ई-कॉमर्स केले जाऊ शकते.
- अ) SMS/फोन संभाषण ब) वेब
- क) ईमेल ड) वरील सर्व
- x) स्नॅपडील, फ्लिपकार्ट, शॉप क्लू इ. सारख्या ई-कॉमर्स प्लॅटफॉर्म व्यवसायाची व्याप्ती आहे.
- अ) राष्ट्रीय ब) स्थानिक
- क) जागतिक ड) यापैकी नाही
- xi) ई-कॉमर्स प्लॅटफॉर्मने इलेक्ट्रॉनिक पेमेंटसाठी व्यवहाराची सुविधा प्रदान केली पाहिजे.
- अ) सुरक्षित ब) अरक्षित
- क) असुरक्षित ड) अनियंत्रित
- xii) हे माध्यमांचे नीतिशास्त्र नाही.
- अ) असभ्यता ब) अचूकता
- क) स्रोतांचे संरक्षण ड) गोपनीयता

- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]
- अ) भारतातील ग्राहक चळवळ यावर टीप लिहा.
 - ब) 'ई-बॅकिंगमधील ग्राहक संरक्षण' यावर टीप लिहा.
 - क) भारतातील ग्राहक शिक्षण यावर टीप लिहा.
 - ड) ग्राहक हक्क आणि मानकीकरण यावर टीप लिहा.
 - इ) ग्राहक संस्था आणि स्वयंसेवी संस्थांच्या भूमिका काय आहेत?
 - फ) जाहिरातीतील नैतिक आणि सामाजिक समस्या यावर टीप लिहा.

- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]
- अ) ग्राहकांच्या जबाबदाऱ्या काय आहेत?
 - ब) माध्यमांमध्ये विविध नैतिकता काय आहेत?
 - क) ग्राहकवाद यावर टीप लिहा.
 - ड) ग्राहक शिक्षण कार्यक्रमाची उद्दिष्टे काय आहेत?
 - इ) संस्थेला ई-कॉमर्सचे काय फायदे आहेत?
 - फ) ई-सप्लाय चेन मॅनेजमेंटचे मूलभूत घटक कोणते आहेत?

- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
- अ) ग्राहक संरक्षणाची गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
 - ब) व्यवसायात नैतिकतेची आवश्यकता यावर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4464

[6032]-SODL-1016

[Total No. of Pages : 4

F.Y. B.Com.

**116E : BUSINESS ENVIRONMENT & ENTREPRENEURSHIP
(2019 CBCS Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following : **[10]**

- i) Which of the following is NOT an aspect of the business environment?
 - a) Natural
 - b) Cultural
 - c) Profitability
 - d) Political
- ii) What are factors in the business environment over which a business has control called?
 - a) Internal Factors
 - b) External Factors
 - c) Controllable Factors
 - d) Environmental Factors
- iii) Which type of pollution is caused by excessive noise?
 - a) Air pollution
 - b) Light pollution
 - c) Noise pollution
 - d) Water pollution
- iv) What are the main causes of water pollution?
 - a) Solar radiation and wind erosion
 - b) Soil erosion and deforestation
 - c) Industrial waste and agricultural runoff
 - d) Volcanic eruptions and earthquakes
- v) Which type of unemployment occurs when workers move from one job to another job.
 - a) Seasonal unemployment
 - b) Structural unemployment
 - c) Frictional unemployment
 - d) Cyclical unemployment
- vi) During monsoon, river water tends to be _____ polluted compared to other times.
 - a) More
 - b) Less
 - c) Equally
 - d) Not significantly
- vii) What sets entrepreneurs apart from others in terms of innovation?
 - a) Entrepreneurs never innovate
 - b) Entrepreneurs follow established norms.
 - c) Entrepreneurs are risk-takers and innovators
 - d) Entrepreneurs are primarily managers
- viii) The term “entrepreneur” has its origins in which language?
 - a) French
 - b) Latin
 - c) English
 - d) Spanish

P.T.O.

- ix) What is a common trait of entrepreneurial personalities?
 - a) Avoiding challenges and risks
 - b) Maintaining a strict routine
 - c) Having a strong aversion to change
 - d) Being open to new ideas and opportunities
- x) How does entrepreneurial behavior contribute to economic growth?
 - a) By discouraging competition
 - b) By minimizing innovation
 - c) By promoting new products and services
 - d) By eliminating job opportunities
- xi) Why is entrepreneurship considered important for economic development?
 - a) It doesn't play a significant role in economic development
 - b) It creates jobs and drives innovation
 - c) It primarily benefits large corporations
 - d) It leads to environmental degradation
- xii) Which institution is responsible for promoting entrepreneurship in a local geographic area?
 - a) International Monetary Fund (IMF)
 - b) Small Business Administration (SBA)
 - c) United Nations (UN)
 - d) World Health Organization (WHO)

Q2) Attempt any five out of seven from the following : [25]

- a) Define the concept of External Environment in the business context.
- b) Propose measures to improve the impacts of Sound Pollution.
- c) Write a brief note on Maharashtra Entrepreneurship Development Center.
- d) Discuss the rationale behind the need for Entrepreneurship.
- e) Describe some common habits associated with Entrepreneurs.
- f) Describe the concept of conservation of natural resources.
- g) Discuss the concept of regional imbalance.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : [25]

- a) Describe the interrelationship between the business environment and entrepreneurship.
- b) Explain the nature of Entrepreneurship.
- c) Write note - Maharashtra Entrepreneurship Development Center.
- d) Differentiate between an entrepreneur and an intrapreneur.
- e) Discuss the significance of "habits of entrepreneurs" in their success.
- f) Explain how entrepreneurship contributes to job creation.
- g) Describe the role of "Entrepreneurship Development Institute of India (EDII)" in promoting entrepreneurship.

Q4) Attempt any one out of two from the following : [10]

- a) State the types of Business Environment
- b) Define the term Unemployment. State the Types and Causes of Unemployment.

- ix) उद्योजक व्यक्तिमत्त्वाचे सामान्य वैशिष्ट्य काय आहे ?
 अ) आव्हाने आणि जोखीम टाळणे ब) काटेकोर दिनचर्या राखणे
 क) बदलाची तीव्र घृणा असणे ड) नवीन कल्पना आणि संधींसाठी खुले असणे
- x) उद्योजकीय वर्तन आर्थिक वाढीस कसे योगदान देते ?
 अ) स्पर्धेला परावृत्त करून
 ब) नावीन्य कमी करून
 क) नवीन उत्पादने आणि सेवांना प्रोत्साहन देऊन
 ड) नोकरीच्या संधी दूर करून
- xi) आर्थिक विकासासाठी उद्योजकता महत्त्वाची का मानली जाते ?
 अ) आर्थिक विकासात त्याची महत्त्वाची भूमिका नसते
 ब) त्यातून रोजगार निर्मिती होते आणि नावीन्य पूर्ण होते
 क) याचा फायदा प्रामुख्याने मोठ्या कंपन्यांना होतो
 ड) यामुळे पर्यावरणाचा न्हास होतो
- xii) स्थानिक भौगोलिक क्षेत्रात उद्योजकतेला चालना देण्यासाठी कोणती संस्था जबाबदार आहे ?
 अ) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी (आयएमएफ) ब) लघु व्यवसाय प्रशासन (एसबीए)
 क) संयुक्त राष्ट्र (यूएन) ड) जागतिक आरोग्य संघटना (डब्ल्यूएचओ)

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) व्यवसायाच्या संदर्भात बाह्य पर्यावरणाची संकल्पना परिभाषित करा.
 ब) ध्वनी प्रदूषणाचे परिणाम सुधारण्यासाठी उपायोजना सुचवा.
 क) महाराष्ट्र उद्योजकता विकास केंद्राविषयी थोडक्यात लिहा.
 ड) उद्योजकतेच्या गरजेमागील तर्कावर चर्चा करा.
 इ) उद्योजकांशी संबंधित काही सामान्य सवयींचे वर्णन करा.
 फ) नैसर्गिक साधनसंपत्तीच्या संवर्धनाच्या संकल्पनेचे वर्णन करा.
 य) प्रादेशिक असमतोल या संकल्पनेवर चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) व्यावसायिक वातावरण आणि उद्योजकता यांच्यातील आंतरसंबंधांचे वर्णन करा.
 ब) उद्योजकतेचे स्वरूप समजावून सांगा.
 क) टीप लिहा - महाराष्ट्र उद्योजकता विकास केंद्र.
 ड) उद्योजक आणि आंतर उद्योजक यांच्यात फरक करा.
 इ) उद्योजकांच्या यशात त्यांच्या सवयींचे महत्त्व विशद करा.
 फ) रोजगारनिर्मितीत उद्योजकतेचा कसा हातभार लागतो हे समजावून सांगा.
 य) उद्योजकतेला चालना देण्यासाठी "एंटरप्रेन्योरशिप डेव्हलपमेंट इन्स्टिट्यूट ऑफ इंडिया (ईडिआयआय)" च्या भूमिकेचे वर्णन करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) व्यावसायिक वातावरणाचे प्रकार सांगा.
 ब) बेरोजगारी या शब्दाची व्याख्या करा. बेरोजगारीचे प्रकार आणि कारणे सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4465

[6032]-SODL-1017

[Total No. of Pages : 6

F.Y.B.Com.

116F : FOUNDATION COURSE IN COMMERCE

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any Ten out of twelve from the following.

[10]

- i) E-commerce is a highly_____ process.
 - a) Slow
 - b) Continuous
 - c) Medium
 - d) Dynamic
- ii) The private sector business organisation is fully controlled by their_____.
 - a) Owners
 - b) Governments
 - c) Third parties
 - d) Creditors
- iii) Transactions between customers and administration take place under_____.
 - a) B2B
 - b) C2C
 - c) C2A
 - d) C2B
- iv) Registration of a company is _____.
 - a) Voluntary
 - b) Important
 - c) Compulsory
 - d) None
- v) Globally, India ranks _____ in retail sales.
 - a) 1st
 - b) 5th
 - c) 3rd
 - d) 4th
- vi) Expansion of Economic Activities beyond the borders of the country is _____.
 - a) Globalisation
 - b) Liberalisation
 - c) Privatisation
 - d) Socialisation
- vii) Knowledge collected through systematic effort and examination in scientific tests is _____.
 - a) Arts
 - b) Profession
 - c) Science
 - d) Commerce

P.T.O.

Q3) Attempt Any five out of seven from the following. **[25]**

- a) Explain the characteristics of the Company.
- b) Distinguish between Private Company and Public Company.
- c) State the characteristics of successful and effective business models.
- d) Write a Note on Liberalisation.
- e) State the benefits of Rural Tourism.
- f) Explain the types of E-Commerce.
- g) Explain the Principles of Management.

Q4) Attempt Any one out of two from the following. **[10]**

- a) What is Tourism? State its importance and types.
- b) What is Retailing? Explain the challenges of Indian Retailing?

Total No. of Questions : 4]

P4465

[6032]-SODL-1017

F.Y.B.Com.

116F : FOUNDATION COURSE IN COMMERCE

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) ई-कॉमर्स ही अत्यंत प्रक्रिया आहे.
अ) सावकाश ब) निरंतर
क) मध्यम ड) गतिमान
- ii) खासगी क्षेत्रातील व्यवसाय संघटनेवर त्यांच्या चे पूर्ण नियंत्रण असते.
अ) मालकांचे ब) सरकारचे
क) त्रयस्थांचे ड) कर्जदारांचे
- iii) ग्राहक आणि प्रशासन यांच्यातील व्यवहार च्या अंतर्गत होतात.
अ) B2B ब) C2C
क) C2A ड) C2B
- iv) कंपनीची नोंदणी करणे असते.
अ) ऐच्छिक ब) महत्वाचे
क) सक्तीचे ड) यापैकी नाही
- v) जागतिक पातळीवर किरकोळ विक्रीमध्ये भारताचा क्रमांक आहे.
अ) 1 ला ब) 5 वा
क) 3 रा ड) 4 था
- vi) देशाच्या सीमेबाहेर आर्थिक क्रियांचा विस्तार म्हणजे होय.
अ) जागतिकीकरण ब) उदारीकरण
क) खासगीकरण ड) सामाजिकीकरण

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) भागीदारी संस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा
- ब) सहकारी संस्थेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) व्यवसाय प्रतिमानांची संकल्पना व परिभाषा सांगा.
- ड) खासगीकरण यावर टीप लिहा.
- इ) आर्थिक विकासातील उद्योजकाची भूमिका थोडक्यात स्पष्ट करा.
- फ) भारतातील किरकोळ विक्रीच्या नवकल्पना विशद करा.
- य) व्यवस्थापन एक पेशा यावर टीप लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) कंपनीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) खासगी कंपनी व सार्वजनिक कंपनी यातील फरक स्पष्ट करा.
- क) यशस्वी व प्रभावी व्यवसाय प्रतिमानांची लक्षणे सांगा.
- ड) उदारीकरण यावर टीप लिहा.
- इ) ग्रामीण पर्यटनाचे फायदे विशद करा.
- फ) ई-कॉमर्स चे प्रकार स्पष्ट करा.
- य) व्यवस्थापनाची तत्वे स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) पर्यटन म्हणजे काय ते सांगून त्याचे महत्व व प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय किरकोळ व्यापार म्हणजे काय ते सांगून त्यासमोरील विविध आव्हाने सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4349

[Total No. of Pages : 2

[6032]-SODL-1018

F.Y. B.Com.

117A: ADDITIONAL ENGLISH

School of Open Learning (SOL)

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate marks.*

Q1) Attempt any **ten** out of **twelve** from the following :

[10]

- a) What is the author's opinion of the Olympic games?
- b) Name the poet of the poem 'The World is Too Much With Us'.
- c) Who is the researcher who believes insects can think?
- d) What kind of English is used by Joseph Furtado in the poem 'The Fortune-Teller'?
- e) How should a person behave in company?
- f) From which collection of poems by Rabindranath Tagore is the poem 'Where the Mind is Without Fear' taken?
- g) What is the name of Gandhiji's autobiography?
- h) What is meant by Shakespeare by words 'entrances' and 'exists' in the play of life?
- i) Where does the title of the essay 'How Wealth Accumulates and Men Decay' come from?
- j) When did the house of grandmother become cold and dark?
- k) What is the real name of Saki?
- l) Who has written the poem 'Laugh and Be Merry'?

P.T.O.

Q2) Attempt any **five** out of **seven** from the following : **[25]**

- a) Describe the narrator's encounter with the bank manager in the essay 'My Financial Career'.
- b) Describe the narrator's experiences in the bank in the essay 'My Financial Career'.
- c) Write critical appreciation of the poem 'The World is Too Much With Us'.
- d) Describe the incident on which the essay 'Do Insects Think' is based.
- e) Comment on how the fortune-teller does business.
- f) How are good manners important between friends?
- g) Is the poem 'Where the Mind is Without Fear' relevant even today? If yes, explain how.

Q3) Attempt any **five** out of **seven** from the following : **[25]**

- a) What do we get out of ignorance?
- b) Comment on the main theme of the poem 'To Daffodils'.
- c) What are the seven stages of life as described by Shakespeare in the poem 'All the World's a Stage'?
- d) Comment on the relationship that Gandhiji and his friend shared.
- e) Examine the theme of love in the poem 'My Grandmother's House'.
- f) How does the window play an important role in the story 'The Open Window'.
- g) Explore and explain the relationship between death, time and life in the poem 'Laugh and Be Merry'.

Q4) Attempt any **one** out of **two** from the following : **[10]**

- a) Describe the attempts made by Gandhiji to become an English Gentleman.
- b) Write a note on Wordsworth's attitude towards nature by analysing the poem 'The World is Too Much With Us'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4350

[Total No. of Pages : 3

[6032]-SODL-1019

F.Y. B.Com.

MARATHI (मराठी)

117B : भाषा, साहित्य आणि कौशल्य विकास व भाषा आणि कौशल्य विकास
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा.

[10]

- i) निबंध लेखनाचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
- ii) 21 व्या शतकात ज्ञानयुगातील नेतृत्व कसे असावे असे विवेक सावंत यांना वाटते?
- iii) महाराजा सयाजीराव गायकवाड यांनी सहकारी मंडळांची पहिली परिषद कोठे आयोजित केली होती?
- iv) 'चला जरा काम करू' या लेखात राजेश मंडलीक यांनी कोणत्या दोन देशांतील कार्य संस्कृतीची तुलना केली?
- v) 'नेहरू कमिटीची योजना व हिंदुस्थानचे भविष्य' हा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा लेख कोणत्या अंकात व केंव्हा प्रकाशित झाला?
- vi) डॉ. रघुनाथ माशेलकर यांनी राहीबाई पोपेरे यांचा उल्लेख कोणत्या नावाने केला आहे?
- vii) हॉर्वर्ड बिझनेस स्कूलमधून पदवी घेणाऱ्या पहिल्या भारतीय महिला कोण होत्या?
- viii) अर्ज लेखनाचे प्रकार सांगा.
- ix) इतिवृत्ताचे प्रकार लिहा.
- x) माहितीपत्रकाचे हेतू सांगा.
- xi) जाहिरातींची माध्यमे लिहा.
- xii) नीलिमा मिश्रा यांना भारत सरकारने कोणत्या नागरी पुरस्काराने गौरविले?

P.T.O.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) 'सहकारी चळवळ, शेती आणि सुधारणा' या लेखातून महाराजा सयाजीराव गायकवाड यांचे कार्य स्पष्ट करा.
- ii) 'शरद जोशी यांचे योगदान' या लेखातून त्यांनी भारतातील दारिद्र्याची कोणती कारणे सांगितली आहे?
- iii) 'प्रभावशाली कॉर्पोरेट महिला' या लेखातून नैनालाल किदवई यांचे शैक्षणिक कार्य थोडक्यात सांगा.
- iv) अर्ज लेखनाचे स्वरूप सांगून त्याचे प्रकार सांगा.
- v) इतिवृत्त लेखन म्हणजे काय? ते सांगून इतिवृत्त लेखनाचे प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा.
- vi) माहितीपत्रकाचे घटक सांगा.
- vii) वाणिज्यविषयक पारिभाषिक संज्ञा स्पष्ट करा.
 - 1) Account
 - 2) Balance Sheet
 - 3) Circular
 - 4) Gazette
 - 5) Manager
 - 6) Refund
 - 7) Protocol
 - 8) Validity
 - 9) Work shop
 - 10) Tender

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) महाराजा सयाजीराजे गायकवाड यांनी सहकाराचे कोणते फायदे सांगितले?
- ii) 'बीजमाता' राहीबाई पोपेरे यांचे कार्य थोडक्यात सांगा.
- iii) तुमच्या भावाचा मुलगा शालान्त परीक्षेत गुणवत्ता यादीत आला. त्याला अभिनंदनपर पत्र लिहा.
- iv) माहितीपत्रकाची आवश्यकता थोडक्यात सांगा.
- v) गंगापूर धरणातून गोदावरी नदीत सोडण्यात येणाऱ्या पाण्याचा विसर्ग मध्यरात्रीपासून वाढविण्यात येणार आहे. त्याबाबत नदीकाठच्या नागरीकांना सतर्कतेचा इशारा देण्यात आला आहे. या विषयावर जाहीर निवेदन तयार करा.
- vi) आकाशवाणीसाठी जाहिरात लेखन करताना पाळावयाच्या सूचना स्पष्ट करा.

vii) दिलेल्या उताऱ्याचे सारांश लेखन करून उताऱ्यास समर्पक शिर्षक द्यावे.

पुरातनकाळात देवविषयक संकल्पना 'देवपंचायतन' चे रूप घेऊन आपल्या संस्कृतीत रूजली. त्यानंतर थोड्याच काळात ब्रह्मा, विष्णु, महेश, गणेश यांच्याबरोबर 'देवी' या स्त्री रूपातील देवतेची संकल्पना आकार घेऊ लागली. आश्विन महिन्यात संपूर्ण देशात एकाच दिवशी एकाच श्रद्धेने देवीचे नवरात्र सुरू होते. संपूर्ण भारताच्या कानाकोपऱ्यात विभागलेल्या, वेगवेगळ्या वातावरणात, भौगोलिक प्रदेशात विखुरलेल्या मनमानसात विविधतेत एकता साधणाऱ्या 'देव' या संकल्पनेला धन्यवाद दिले पाहिजेत. आसेतुहिमालय या देवांनी एकात्मता साधली आहे. प्रत्येक गावात देवी, शंकर, गणपती यांची देवळे आहेत. सर्व देवतांची पूजा, अर्चा, श्रद्धेने केली जाते. ग्रामदैवत, कुलदैवत या कल्पना, देवीची 51 पीठे, 12 ज्योतिर्लिंगे, अष्टविनायक ही काय आहेत? श्रद्धा, भक्ती, पूजापाठ, दर्शन अशा उपचारांची एक साखळीच निर्माण केली आहे. विचार करू लागल्यास या सांस्कृतिक हेतूने केलेल्या धार्मिक उपचारांचे सामाजिक कार्य अधिक महत्वपूर्ण वाटू लागते.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) जाहिरातीची माध्यमे सविस्तर स्पष्ट करा.
- ii) 'मन्वंतर घडविणारी पत्रकारिता' या लेखातून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पत्रकारितेचे वेगळेपण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4466

[Total No. of Pages : 2

[6032]-SODL-1020

F.Y.B.Com.

HINDI (हिन्दी)

117C : वैकल्पिक प्रश्नपत्र
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर के अंक प्रश्नों के गुण दर्शाते हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से दस प्रश्नों के एक-एक वाक्य में उत्तर लिखिये।

[10]

- i) इलाहाबाद का वर्तमान नाम क्या है?
- ii) 'साये में धूप' गज़ल-संग्रह किस का है?
- iii) "और उसके नीचे रखे है वे काले जूते, मरे हुये चमडे के" - ये किस कविता की पंक्तियाँ हैं?
- iv) 'पेड़ की पुकार' कविता का केन्द्रिय भाव क्या है?
- v) 'उदास तुम' कविता किस छन्द में लिखी गयी है?
- vi) सदाचार का तावीज़ रचना किसकी है?
- vii) "तेरी कुड़माई हो गई" - यह सम्वाद किस कहानी का है?
- viii) 'सुरेश्वर' किस कहानी का प्रमुख पात्र है?
- ix) 'जंगल दाह' कहानी में किस की कथा कही गयी है?
- x) 'सबसे कठिन काम' कहानी किसकी है?
- xi) भारत की आधुनिक लिपियों की जनक लिपि कौन-सी है?
- xii) 'परम' नाम से सुपर कम्प्यूटर का विकास किसने किया?

P.T.O.

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर लिखिये। (7 में से 5)

[25]

- अ) 'हो गई है पीर' गज़ल की सम्वेदना स्पष्ट कीजिये।
- ब) 'व्यथा का सरगम' कहानी की नायिका बनों किन हालातों से गुजरी?
- क) 'उदास तुम' कविता की अनुभूतियों पर प्रकाश डालिये।
- ड) 'उसने कहा था' कहानी की भाषागत विशेषताओं पर प्रकाश डालिये।
- इ) 'पेड़ की पुकार' कविता में प्रकृति का मानवीकरण किस तरह किया गया है?
- फ) ई-बुक का आशय क्या है?
- य) वाइरस का मतलब समझाइये।

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर लिखिये। (7 में से 5)

[25]

- अ) 'भोलाराम का जीव' कहानी की व्यंग्यात्मकता पर प्रकाश डालिये।
- ब) 'पिता के जूते' कविता का मूल स्वर क्या है?
- क) 'स्वदेश के प्रति' कविता की भावना पर प्रकाश डालिये।
- ड) मामा सोन के चरित्र की विशेषतायें लिखिये।
- इ) 'सबसे कठिन काम' कहानी का उद्देश्य स्पष्ट कीजिये।
- फ) विंडोज-10 की जानकारी दीजिये।
- य) शब्द संसाधन की प्रमुख पाँच विशेषतायें लिखिये।

प्र.4) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिये। (सिर्फ एक)

[10]

- अ) सॉफ्टवेयर की सामान्य जानकारी दीजिये।
- ब) इन्टरनेट का सम्पूर्ण परिचय दीजिये।

